

Katedra: Pedagogiky a psychologie
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

NADANÝ ŽÁK VE VÝUCE GIFTED STUDENT TEACHING

Bakalářská práce: *11-FP-KPP-46*

Autor:

Bc. Hana Schmidová

Podpis:

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Počet

Stran	Grafů	Obrázků	tabulek	pramenů	Příloh
59		5	4	17	4 + 1CD

V Liberci dne: 25. 6. 2012

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana SCHMIDOVÁ**
Osobní číslo: **P09001292**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů**
Název tématu: **Nadaný žák ve výuce**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Popsat problematiku práce s nadanými žáky a hledat možnosti individuální práce s nimi. Výzkumem ověřit specifika práce s nadaným žákem na vybrané střední odborné škole na Náchodsku.

Požadavky: Vyhledat a prostudovat dostupné informační zdroje k danému tématu. Zvolit vhodnou metodu výzkumu a zrealizovat výzkum.

Metody: Rozhovor, pozorování, dotazování.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

FOŘTÍK, V., FOŘTÍKOVÁ, J. Nadané dítě a rozvoj jeho schopností. Praha: Portál, 2007, 128 s.

JURÁŠKOVÁ, J. Základy pedagogiky nadaných. Praha: IPPP ČR, 2006, 131 s.

MÖNKS, F. J., YPENBURG, I. H. Nadané dítě. Rukověť pro rodiče a učitele. Havlíčkův Brod: GRADA, 2002, 98 s.

SKUTIL, M.
Základy pedagogicko-psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2011, 136 s.

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 13. května 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

dne

20-05-2011

Čestné prohlášení

Název práce: Nadaný žák ve výuce
Jméno a příjmení autora: Bc. Hana Schmidová
Osobní číslo: P09001292

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. 6. 2012

Bc. Hana Schmidová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PaedDr. Jitce Jursové, Ph.D., vedoucí bakalářské práce, za poskytnuté odborné rady, trpělivost, věcné připomínky a vedení při zpracování této práce.

Velice děkuji pedagogickému sboru Střední školy propagační tvorby a polygrafie ve Velkém Poříčí, dále pedagogickému sboru ze Základní umělecké školy v Polici nad Metují, pedagogickému sboru Vyšší odborné školy stavební a Střední průmyslové školy stavební arch. Jana Letzela za cenné informace. Dále bych chtěla poděkovat Alžbětě P., Josefu S. a jejich rodinám za poskytnuté rozhovory.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině za podporu při studiu na vysoké škole.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce bylo popsat problematiku práce s nadaným žákem. Hledat možnosti individuálního přístupu k němu a výzkumem ověřit specifika práce s nadaným žákem na vybrané střední odborné škole na Náchodsku. V teoretické části byl vymezen pojem „nadání“, jeho formy a projevy. Charakteristika a rozpoznání nadaného žáka a formy jeho výuky. Následně bylo popsáno rodinné a školní prostředí. V praktické části byla na vybraných studentech ověřena specifika práce s nadaným žákem, přístup rodiny i školy. Výzkum probíhal formou strukturovaného rozhovoru na třech školách a ve dvou rodinách. Pro zjištění oblíbenosti vybraného studenta byl rozšířen sociometrický test do dvou kolektivů, následně byla sestavena sociometrická matice a individuální sociogram.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Nadání, kreativita, formy výuky nadaných, střední odborná škola, základní umělecká škola, sociogram

ANNOTATION

The main aim of this thesis is to provide the global overview of work with a talented student in school. On the another hand this thesis tries to search capabilities for access to research and verify the specifics of working with gifted pupils at selected special high school in area of Náchod. The theoretical part involves explanation and definition of term “talent”, its forms and manifestations. There is also description of characteristics and recognition of talented pupils and forms of instruction. Environment of school and family are there defined too. In the practical part, were verified the specification of work with a talented student, access of family and school on selected students. Research was conducted through a structured interview at three schools and two families. For the popularity determination of the selected student was expanded sociometric test into two teams, there was subsequently prepared sociometric matrix and individual sociogram.

KEY WORDS:

Talent, creativity, forms of teaching gifted, special high school, elementary school of art, sociogram

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	7
2. Nadání	9
2.1. Intelligence	9
2.2. Nadání versus talent	11
2.2.1. Renzulliho model nadání	11
2.2.2. Mönksův vicefaktorový model	11
2.2.3. Sternbergův triarchický model	12
2.2.4. Diferencovaný model nadání a talentu dle Françoise Gagného	13
2.3. Tvořivost-kreativita jako jedna ze složek nadání	13
2.3.1. Kreativní osobnost	14
2.3.2. Kreativní produkt	14
2.3.3. Kreativní proces	14
2.3.4. Kreativní chování	15
2.3.5. Kreativní myšlení	15
2.3.6. Vztah tvořivosti a inteligence	15
3. Charakteristika nadaného žáka	17
4. Rozpoznání nadaného žáka	20
4.1. Objektivní metody identifikace	21
4.2. Subjektivní metody identifikace	22
5. Formy výuky nadaných žáků	25
5.1. Segregovaná forma	25
5.2. Přejížděná forma	26
5.3. Integrovaná forma	26
5.4. Možnosti individualizované výuky	26
6. Rodinné prostředí a specifika rodin s nadanými dětmi	30
7. Školní prostředí a nadaný žák	33
7.1. Akcelerační varianta	33
7.2. Enrichment varianta	34
7.3. Separační varianta	34
7.4. Integrační varianta	34
7.5. Kombinovaná varianta	35
8. Specifické skupiny nadaných žáků	36
8.1. Podvýkoně nadání	36

8.2.	Dvakrát výjimečně nadaní.....	37
8.3.	Sociálně znevýhodněné nadané děti.....	37
8.4.	Nadaní s poruchami učení	39
8.5.	Nadaní s lehkou mozkovou dysfunkcí	39
8.6.	Nadaní s Aspergovým syndromem	39
9.	Problematika nadaných žáků	41
	Rozhovor	42
	Kazuistika Alžběty P.	43
	Možnosti individuální práce s Alžbětou P.....	44
	Kazuistika Josefa S.....	45
	Možnosti individuální práce s Josefem S. v hudební oblasti.....	47
	Sociometrická metoda (Moreno)	47
	Sociometrická metoda v orchestru ZUŠ	48
	Sociometrická metoda v třídě SPŠ Stavební	50
	Shrnutí	52
	Závěr	54
	Seznam literatury.....	57
	Seznam tabulek.....	59
	Seznam obrázků.....	59
	Seznam příloh	59

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

a – počet vzájemných voleb

ADHD – hyperkinetická porucha

arch. – architekt

č. - číslo

EEG – elektroencefalogram

K – index koheze

LMD – lehká mozková dysfunkce

n – počet žáků ve třídě

SPŠS – Střední průmyslová škola stavební

SŠPTP – Střední škola propagační tvorby a polygrafie

UMPRUM – škola uměleckoprůmyslová

ZUŠ – Základní umělecká škol

1. ÚVOD

Nadání je „dar“. S určitým typem nadání se rodí každý z nás. Ne vždy se však uvedená dispozice projeví. Je mnoho druhů nadání, které se mohou vzájemně prolínat. Důležité ovšem je nadání objevit, rozvíjet, podporovat, ale i hledat a nacházet cesty k výchově a rozvoji dětské osobnosti a její inteligenci. Je jen hrstka těch, u kterých je jejich inteligenční, intelektuální a osobnostní stránka harmonicky rozvinuta. Záleží na rodině a výchově v ní, na škole a jejím přístupu k jedinci, na osobním přístupu každého z nás i na společnosti, ve které žijeme. IQ testy sice dokáží zmapovat inteligenční předpoklady, ale o mnoha dalších přednostech naší osobnosti nic nevypovídají. Každý z nás je jedinečný s určitým potenciálem, který se vhodnými nástroji dá rozvíjet.

Ve své práci jsem dala prostor dvěma nadaným studentům z Náchodského okresu. Jeden z nich – nadaný s poruchou učení – se vyrovnával s dyslexií a dysgrafií. Hudba s její rytmickou složkou mu výrazně pomohla v jeho intelektovém rozvoji. Druhý má výrazně rozvinutou kreativní složku s všeobecným uměleckým nadáním. Ač jsou oba jedinci nadaní, nebyl jejich talent diagnostikován v pedagogicko psychologické poradně. Pouze vhodným vedením rodiny a pedagogů se jejich talent úspěšně mohl rozvinout.

Tato práce si neklade za cíl stanovit obecná a přesná specifika práce s nadaným žákem, ale ověřit možnosti a individuální přístup k jedinci v rámci vzdělávacího systému a rodiny.

„Tvořivost dělá z obyčejných lidí
lidi neobyčejné.“

Reynold Bean

V teoretické části bakalářské práce uvádím charakteristiku nadání a nadaného žáka, které je nutné znát pro jeho rozpoznání. Jedná se o metody objektivní a subjektivní. Následuje zmapování forem výuky nadaných. Dále se zaměřuji na rodinné prostředí a specifika rodin s nadanými dětmi. Školní prostředí a nadaný žák je tématem další kapitoly. Specifické skupiny nadaných žáků uzavírají teoretickou část této práce.

Praktická část nahlíží na danou tematiku z pohledu dvou vybraných žáků. Po rozhovoru s nimi, jejich rodiči a pedagogy byla vypracována kazuistika jednotlivých žáků. Pro zjištění oblíbenosti byl zvolen sociometrický test, který však bylo možné uplatnit pouze u jednoho ze studentů. U dívky, jejíž třída se připravovala k praktické maturitní zkoušce, nebylo možné z časových důvodů sociometrický test provést. Pro porovnání oblíbenosti chlapce byl test zadán spolužákům na SPŠS v Náchodě a dále členům orchestru Big Band v Polici nad Metují.

V rámci kazuistiky byly navrženy možnosti individuální práce s vybranými nadanými žáky.

2. NADÁNÍ

„Nadání je soubor dobře rozvinutých schopností pro určitou oblast lidské činnosti, např. nadání pro matematiku, jazyky, určitou oblast umění.“ (Čáp, Mareš, 2007, s. 152)

Nadání, nebo též talent je obtížně definovatelný jev. Jedná se o schopnost člověka uskutečňovat činnosti inteligenčního, nebo fyzického charakteru, jež se jeví výjimečné při porovnání s běžnou populací. V pojetí pedagogickém mluvíme o nadání jako o výjimečné složce osobnosti, zejména se jedná o nadání intelektuálního typu. Pod tímto označením se skrývá jazykový talent, umělecký a jiné. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003)

Pro nadání existuje velké množství definic. Nestanovují však přesnou hranici, kdy je jedinec nadaný a kdy již ne.

2.1. Intelligence

Intelligenční testy jsou nejprobádanější složkou psychometrických metod vůbec (Fontana, 1995 in Sejvalová, 2004). Intelligence je stále více chápána jako soubor více faktorů. Intelligenční kvocient ukazuje výši intelligence. Jeho hodnota je vyjádřena pomocí rovnice.

$$IQ = (\text{mentální věk} / \text{chronologický věk}) * 100$$

Členění intelektového nadání: (Nordby, 2002 in Jurášková, 2006)

- a) bystrý jedinec dosahuje hodnoty IQ 115 a více.
- b) nadaný jedinec dosahuje hodnoty IQ 130 a více.
- c) vysoce nadaný jedinec dosahuje hodnoty IQ 145 a více.
- d) výjimečně nadaný jedinec dosahuje hodnoty IQ 160 a více.
- e) velmi vysoce nadaný jedinec dosahuje hodnoty IQ 175 a více.

Typy intelektového nadání lze rozdělit do sedmi skupin: (Grecmanová, Urbanovská, Novotný, 2000 in Fořtíková, 2009).

1) Jazyková (lingvistická) intelligence

Cít pro jazyk, slovosled a charakteristiku výrazu v psaném projevu i v hovorové formě.

2) Logicko-matematická intelligence

Orientace v aritmetických příkladech, výpočet pravděpodobností. Logické řešení hádanek, či problémů. Analytické a systematické myšlení.

3) Prostorová intelligence

Schopnost vnímání vizuální stránky světa a prostoru. Snadné zapamatování filmů, či obrazů, užívání nákresů a plánů. Mezi jejich oblíbené činnosti patří kreslení, čtení i tvorba map. Interpretace ve více dimenzích.

4) Hudební (hudebně-rytmická) intelligence

Schopnost hrát a improvizovat na hudební nástroje, snadné zapamatování si skladby, dobrá intonace. Snadné udržení rytmu. Jejich častou charakteristikou je učení se při hudbě a vyžadování hudební kulisy.

5) Tělesně pohybová (kinestetická) intelligence

Zručnost při pohybových aktivitách, např. tanec, sport, napodobování gest a pohybů. Pohybová koordinace.

6) Interpersonální intelligence

Schopnost rozpoznání nálady a temperamentu druhých, naslouchání a diskuze s druhými. Zapojují se do péče o druhé, společensky se angažují.

7) Intrapersonální (metakognitivní) intelligence

Porozumění vlastním pocitům a jejich využití. Silná vůle, vyhraněné názory, nezávislost i samotářství patří k jejich stylu života.

Doktor Howard Gardner uvádí ve své teorii mnohočetné inteligence ještě osmý typ.

8) Přírodovědná inteligence

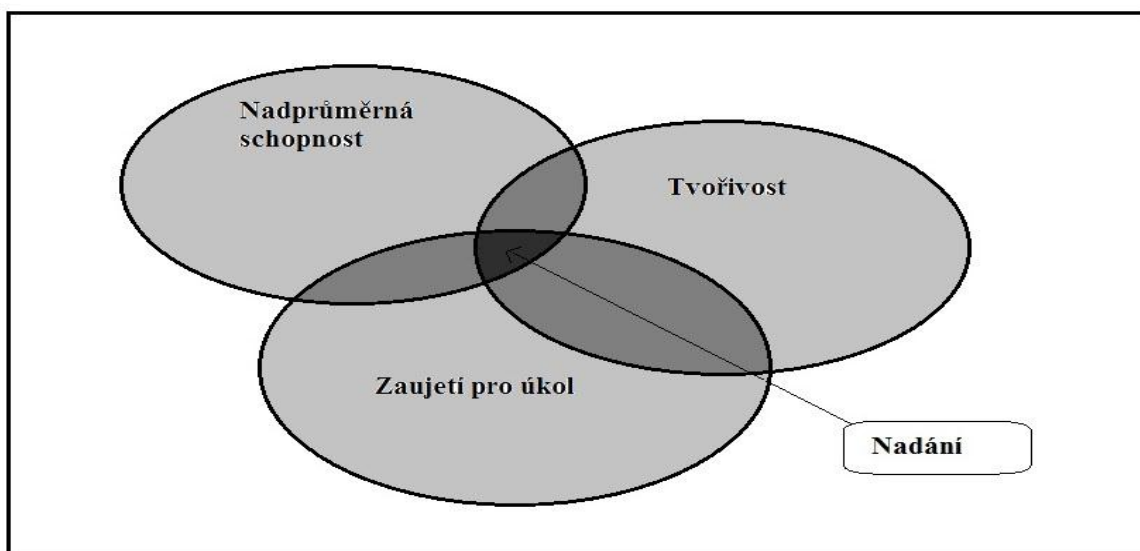
Zájem o ekologii, zoologii, botaniku, pozorování a třídění. (Armstrong, 2011)

2.2. Nadání versus talent

Pojem nadání a talent se často prolínají. Je možné použít pojem „nadání“ u akademických disciplín a „talent“ u uměleckých a sportovních oborů.

2.2.1. Renzulliho model nadání

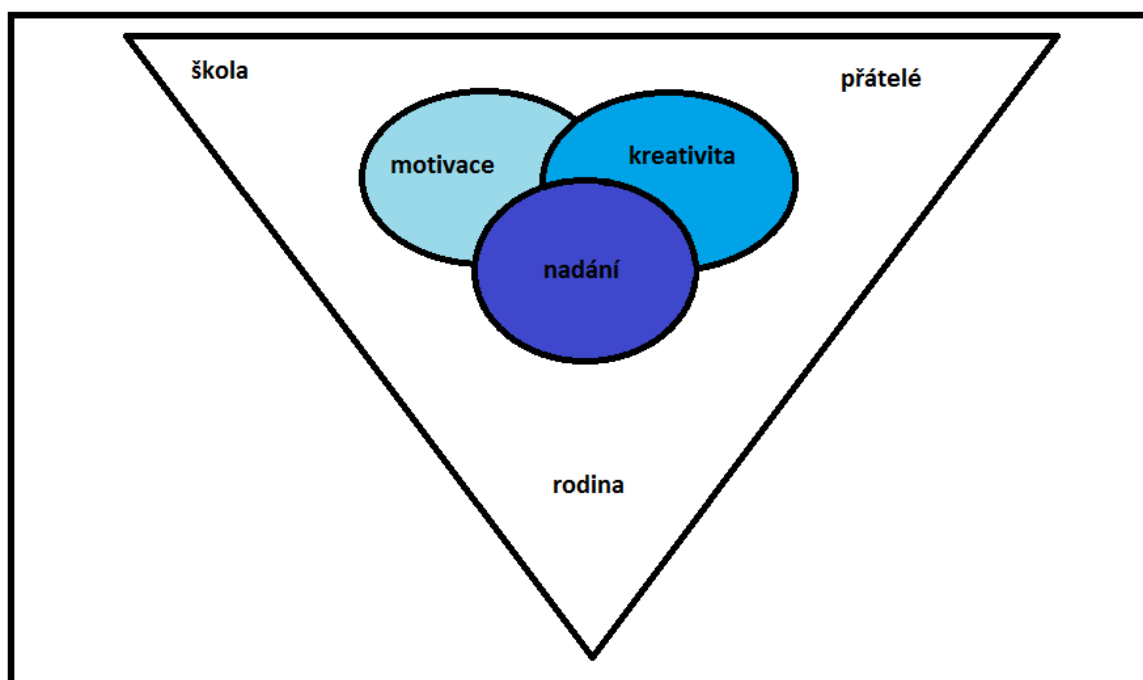
Je založen na prolnutí nadprůměrné schopnosti, tvořivosti a zaujetí pro daný úkol. (Sejvalová, 2004)

Obrázek 1: Schéma Renzulliho konceptu nadání dle (Sejvalová, 2004)

2.2.2. Mönksův vicefaktorový model

Všechny prvky modelu na sebe vzájemně působí a vlohý - znaky osobnosti, jsou různě vyjádřeny. Sociální prostředí přímo působí na rozvoj daných vloh jedince, pokud není rozvíjeno, nedochází k vzájemnému působení všech aspektů. (Mönks, Ypenburg, 2002)

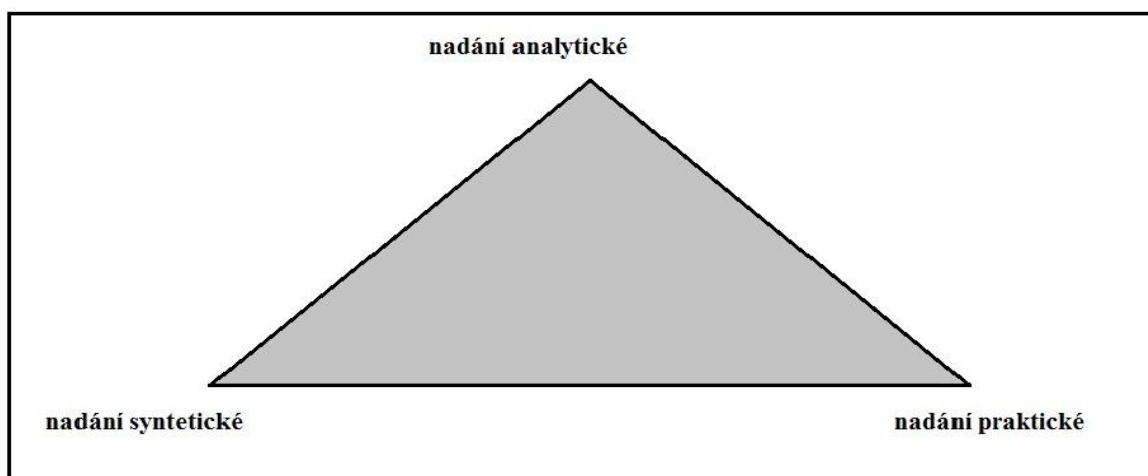

Obrázek 2: Mönksův model nadání dle (Mönks, Ypenburg, 2002)

Vícefaktorový model se vztahuje i na skryté, potencionální nadání.

2.2.3. Sternbergův triarchický model

Sternbergův model se uplatňuje při přizpůsobení se novým, vývojovým okolnostem. Definiuje inteligenci jako schopnost učit se ze zkušeností, správně uvažovat, zapamatovat si informace a zvládat každodenní potřeby života. (Sternberg, 2002 in Sejvalová, 2004)

Obrázek 3: Triarchický model inteligence dle (Sejvalová, 2004)

Analytické nadání – měří se IQ testy. Kladou důraz na porozumění textu, logické myšlení a řešení úloh.

Syntetické nadání – schopnost přizpůsobení se novým situacím, pochopení problému, předvídavost, tvořivost. IQ nemusí odpovídat jejich přínosu pro společnost.

Praktické nadání – zhodnocení prostředí a situací, rychlé nalezení řešení. (Sternberg, 2002 in Sejvalová, 2004)

2.2.4. Diferencovaný model nadání a talentu dle Françoise Gagného

Sejvalová označuje nadání jako přirozenou schopnost, nebo vloh. Pod pojmem talent označuje mimořádné schopnosti, které jsou však výsledkem průpravy, práce a píle. Je vhodné podporovat subjektivní tvořivost, protože dnešní doba vyžaduje lidi s novými nápady, koncepcemi a strategiemi. (Sejvalová, 2004)

K. A. Heller uvádí ve své koncepci vazbu mezi podmínkami k podávání výkonu a vysokým výkonovým chováním. Jeho koncepce slouží k rozpoznání nadaného žáka, o které bude pojednáno v kapitole číslo tři. (Hříbková, 2009)

2.3. Tvořivost-kreativita jako jedna ze složek nadání

Slovo kreativita pochází ze slova latinského původu creare, což v překladu znamená plodit, tvořit, vytvářet. Kreativita je proces, který se vyvíjí, rozvíjí a skrývá v sobě původ i cíl. V předchozích staletích byla kreativita definicí pouze pro krásné umění. Až v poslední době byla objevena její mnohostrannost, bylo určeno mnoho typů kreativity. Mezi její nejznámější formy patří fyzický, psychický, intelektuální, sociální a emocionální. Kreativní postupy vycházejí ze vztahu mezi dříve nespojenými zkušenostmi. Je dán každému, v každé životní situaci a může být využit. Pod tímto označením se skrývá možnost věnovat se něčemu novému, náročnému, neobjevenému. Kreativita se liší podle toho, zda jde o osobu, produkt či proces. (Landau, 2007)

„Tvořivost neboli kreativita znamená soubor vlastností osobnosti, které umožňují tvůrčí činnost, popřípadě tvůrčí řešení problémů.“ (Čáp, Mareš, 2007, s. 153)

2.3.1. Kreativní osobnost

Kreativní umělci a vědci preferují mnohohrstevnost a rozmanitost. Jsou nezávislejší v úsudku, sebevědomější, dominantnější a brání se omezování. Každý z nás tyto vlastnosti má, ne každý je však dokáže aktivovat a vyrovnat se s nimi. Neboť jsme obklopeni předsudky, zvyky i strachem ze selhání. Snaha přizpůsobit se a splynout s davem utlumuje tvořivost. Kreativní člověk je ochoten jít do rizika, přijmout zklamání i neúspěch a poučit se z nich, Hledá nové cesty i cíle. Při kreativní činnosti jedinec prožívá vnitřní uspokojení, radost a pocit naplnění při dokončení práce. (Landau, 2007)

2.3.2. Kreativní produkt

Bývá často posuzován podle použitelnosti. Kreativní produkty mohou být hmatatelné a dále psychologické – třeba jen myšlenky. Výsledek činnosti bývá charakterizován originalitou, užitečností a nadčasovostí. Individuální kreativita čerpá ze zkušeností jednotlivce, zatímco společenská se zaměřuje na celou kulturu. Individuální kreativita je pro vývoj samotného jedince důležitá, je základnou pro ovlivňování společenských procesů. (Landau, 2007)

2.3.3. Kreativní proces

V procesu řešení problému rozlišujeme čtyři fáze: (Landau, 2006)

- 1) Přípravná fáze s formulováním problému a shromažďováním materiálu- každý stimul vytváří určitý problém, hledá se zde způsob řešení s návazností na již získané zkušenosti a informace. Chování je přitom agresivně-aktivní a prozrazuje silné napětí. Situace by se měla stimulovat. K dostatečnému aktivnímu procesu žáka by neměla být omezena jeho volnost pohybu.
- 2) Inkubační fáze- konfrontace problému se shromážděným materiálem, utváření nových spojitostí. Dotyčný se vyrovnává sám se sebou, je neklidný, podrážděný a snadno se nechá odradit.
- 3) Usuzovací fáze – rodí se zde řešení. Není navázána zpětná vazba, není pro řešení dán referenční rámec.
- 4) Verifikační fáze – úsudek se zde zkoumá a testuje, zda je aplikovatelný. Subjektivní názor je zde dán k objektivnímu posouzení.

Jednotlivec je v těchto fázích vystaven napětí, frustraci, radosti i koncentraci.

Tabulka 1: Čtyři fáze kreativního procesu (Landau, 2006)

Fáze	Komunikace	Chování	Zpětná vazba
Příprava	intra- a interpersonální	aktivní, agresivní	stimulující, vyzývající
Inkubace	Intrapersonální	podrážděné, frustrované, neklidné	klidná, chápavá, mírnící
Usuzování	Intrapersonální	Heuréka!!	akceptující, avšak distancovaná
Verifikace	Interpersonální	nervózní, netrpělivé	kritická, zkoumající, povzbuzující

První tři fáze jsou tvořivé a čtvrtá fáze je vědecká.

2.3.4. Kreativní chování

Umožňuje nám znovu a jinak poznávat sám sebe i okolní svět a pokoušet se o řešení nových situací. Neobejde se přitom bez povzbuzování, předpokladem pro rozvoj kreativity je svoboda a jistota. Jedná se o komunikační proces, v němž se vyrovnáváme se svým okolím i se sebou a v němž pokračujeme po celý život. (Landau, 2006)

2.3.5. Kreativní myšlení

Kreativně myslet znamená nejprve nekriticky přijmout informace a poté je zvažovat. Kreativní myšlení znamená činnost, kdy přemýšlíme, vzpomínáme, plánujeme, chceme vyjádřit nějaký svůj pocit, nebo formulovat myšlenku. Probíhá zde dvoupólová aktivita mezi logikou a fantazií. Mechanické myšlení je jednou z největších překážek kreativního, škodí mu i ukvapená, příliš časná kritika. Postavit se svému strachu a špatným pocitům je cesta ke kreativnímu myšlení. (Landau, 2006)

2.3.6. Vztah tvořivosti a inteligence

Psychologové provedli množství výzkumů, které měly potvrdit či vyvrátit vztah mezi inteligencí a tvořivostí. V podstatě se dá říci, že přímý vztah mezi těmito dvěma charakteristikami nebyl zaznamenán. (Jurášková, 2006)

Typy vztahů tvořivosti a intelligence: (Jurášková, 2006)

a) vysoká kreativita a vysoká intelligence

Je charakterizována sebekontrolou a svobodomyšlností s prvky hravosti a zároveň vyzrálostí.

b) nízká kreativita a vysoká intelligence

Typická je vysoká snaživost a netolerance k vlastnímu neúspěchu.

c) vysoká kreativita a nízká intelligence

Pocitují nekompetentnost k vykonávané činnosti a pocit nejistoty.

d) nízká kreativita a nízká intelligence

Převažuje pasivita a psychosomatické symptomy.

Spojení vysoké intelligence a zároveň vysoké úrovně tvořivosti umožňuje, pokud jsou zde přítomny i určité vlastnosti osobnostní, vytváření novátorských myšlenek a teorií pro rozvoj lidské společnosti. (Jurášková, 2006)

3. CHARAKTERISTIKA NADANÉHO ŽÁKA

Podle § 12 zákona č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, se mimořádně nadaným žákem rozumí jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.

„Nadání je soubor dobře rozvinutých schopností pro určitou oblast lidské činnosti, např. nadání pro matematiku, jazyky, určitou oblast umění. Setkáváme se však i s tím, že se výrazu nadání užije pro soubor vloh. Výrazem talent, případně genialita, se označuje zvlášť vysoký až zcela výjimečný stupeň schopností či nadání.“ (Čáp, Mareš, 2007, s. 152-153)

Nadané děti jsou nejčastěji charakterizované jako osoby s disproporcionálním, asynchronním vývojem. Poznatky o formách, projevech a podobách nadání jsou různé a nemusí se vždy vyskytovat souběžně a ve stejné síle.

Mnozí autoři (Clarková, 1992, Porterová, 1999, Webb, 2000, Silvermanová a jiní) uvádí tyto **charakteristiky nebo projevy nadaných**: (Jurášková, 2006)

Charakteristika a projevy nadaných v kognitivní sféře:

- časná schopnost číst
- schopnost rychlého a snadného učení, vysoké množství informací
- široká slovní zásoba
- výborná paměť
- dobrá argumentace a schopnost řešení problémů
- různé zájmy
- výborná pozorovací schopnost
- schopnost dlouhodobé koncentrace
- vysoký stupeň energie
- velká představivost
- tendence klást otázky autoritám

- perfekcionalismus
- zvědavost

Charakteristika a projevy nadaných v afektivní sféře:

- citlivost v personální oblasti
- vyhledávání starších
- zájem o otázky morálky a spravedlnosti
- smysl pro humor
- vysoká vnitřní motivace
- nekonformnost
- kritičnost
- začínají se vším dříve než ostatní

Charakteristika a projevy nadaných v motorické sféře:

- smyslová vnímavost
- rozdílnost mezi tělesným a intelektuálním vývojem
- občasný nezájem o tělesné aktivity

V negativním ohledu se mohou projevovat odmítáním práce. Pracují nekvalitně, pokud nevidí smysl. Tempo ve třídě považují za nedostatečné, protestují, kladou choulostivé otázky, vyžadují zdůvodnění, odmítají příkazy a určování, občas sní v průběhu dne, bývají panovační, netolerantní k nedokonalosti svojí i ostatních, odmítají se podřít, přecitlivě reagují na kritiku, odmítají pracovat ve skupinách, ruší spolužáky, často se stávají třídními šašky. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Úskalí nadání - být nadaná znamená: (Davis, Rimmová, 1998 in Fořtík, Fořtíková, 2007)

- obávat se neúspěchu a reakce ostatních
- pocit viny, z nemožnosti podávat plný výkon
- pocit osamělosti, frustrace z nepochopení
- pocit beznaděje, neznají-li odpověď
- nadšení z vykonané práce, kterou ostatní ocení
- nespokojenost s nedostatečným uspokojením individuálních potřeb

- pocit studu při hodnocení před kolektivem
- pocit úlevy, když se mi druzí nesmějí, pokud není dosažen maximální výsledek
- spokojenost, pokud mohu pomoci
- pocit štěstí z ocenění
- nervozita z očekávaného premiantství

4. ROZPOZNÁNÍ NADANÉHO ŽÁKA

Nadání představuje celý soubor znaků, charakteristik a projevů. Nemusí se však objevovat jako komplex. Vyhledávání nadaného dítěte je dlouhodobým procesem. Věková hranice pro rozpoznání nadání se posouvá do nižších věkových kategorií. Dnes se častěji hovoří o tom, že je třeba nadané dítě objevit, nebo vyhledat již před vstupem do základní školy, kdy probíhají velmi prudké růstové a vývojové změny. Podle nových zjištění se projevy mimořádných schopností, či vývojového náskoku projevují již v jednom a půl až dvou letech věku dítěte. Jako první se začíná rozvíjet řeč. Rodiče začínají pozorovat, že jejich dítě je odlišné od vrstevníků.

Odborníci potvrzují, že raný rozvojový vývoj u svých dětí eviduje až 70% rodičů. A odlišnosti a zvláštnosti v emocionální a sociální oblasti až 90% rodičů. Bohužel i dnes se setkáváme s tím, že rodiče mají strach, že by jejich dítě vybočovalo a snaží se ho z tohoto důvodu udržet v rámci „normy“. Není to správné.

Je třeba dětem na jejich otázky odpovídat, pozitivně reagovat na jejich zvýšenou potřebu po informacích a poznatcích. Číst s nimi, analyzovat, nechat je říci vlastní názor, podporovat jejich samostatnost a respektovat jejich potřeby.

Z psychologického hlediska je nutné zdůraznit, že i když jsou to ještě děti, psychicky jsou zralejší, ale emocionálně citlivější a zranitelnější. Jejich emoce a sociální citění není na stejné úrovni jako jejich intelekt. Při jejich výchově se zdůrazňuje potřeba tolerance, empatie, liberálnosti a demokratických vztahů.

Za jejich základní vlastnost je považována nekonformnost – snížená přizpůsobivost. Jsou to individualisté a zůstávají samy sebou v každé situaci. Zajímají se o otázky a problémy o kterých jejich vrstevníci netuší. Jsou přecitlivější a mají užší vztah k rodině. Potřebují větší pocit jistoty a bezpečí. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

K. A. Heller se zabývá podmínkami k podávání výkonu s přímou interakcí k vysokému výkonu nadaných. Neustále se mění reakce mezi prostředím a vlastnostmi osobnosti. Osobní charakteristiky dělíme na kognitivní a nekognitivní. Ke kognitivním

faktorům patří inteligence, tvořivost, sociální kompetence, umělecké sklony, praktická inteligence, hudební a pohybové dovednosti. K nekognitivním faktorům potom náleží zájmy, potřeby poznávat a dále výkonová motivace, do nichž patří: plán zvládání stresu, učení, práce i paměťové strategie. Výkon ovlivňuje prostředí, např. vzdělání, reakce rodičů a okolí, tlak na podávání výkonu, reakce na úspěch či neúspěch okolí, kritické životní události a klima v rodině. (Hříbková, 2009)

4.1. Objektivní metody identifikace

1) IQ testy

Komplexní IQ testy jsou objektivním měřidlem a kritériem na posouzení inteligence a intelektového nadání. Otázky v IQ testech ukazují na možnosti myšlení, usuzování, chápání a tvoření pojmů, významů, spojování pojmů na základě podobností a asociace. Jsou tím nejspolehlivějším a zatím nepřekonaným prostředkem na posuzování a měření intelektových schopností a mentálních zručností. Z toho důvodu mají více složek a mnoho subtestů, které mohou jednotlivé specifické možnosti odhalit – schopnost analýzy, syntézy, aritmetické schopnosti, schopnost se učit a pamatovat, myslet a uvažovat abstraktně, schopnost přizpůsobit se podmínkám i schopnost motivace. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

2) Standardizované testy výkonu

Mezi normované testy patří testy výkonu. Měří se zde různé schopnosti a znalosti pomocí testů a dotazníků. Zaměřují se také na oblast koncentrace pozornosti, na sociální zralost dítěte, jeho motivaci k učení i na styl učení. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

3) Didaktické testy

Jde o tzv. vstupní, výstupní a průběžné testy znalostí a dovedností, na jejichž základě se mohou porovnávat výsledky. (Fořtík, Fořtíková, 2007) Dnes je příkladem státní maturitní zkouška, která objektivně hodnotí žáky z různých škol. Hovoří se také o srovnávacích testech, které budou zavedeny v matematice pro žáky pátých a devátých tříd pro porovnání zvládnutí učiva v určité věkové kategorii. Uvedené testy se více používají v zahraničí.

Podle výsledků výstupních testů jsou žáci například v Holandsku rozřazováni do určitého typu středních škol. (Machů, 2006)

4) Testy kreativity

Schopnost tvořit, odhalovat nápady, jejich rozmanitost, originalitu i celkové zpracování zjišťují testy tvořivosti. V hodnocení testů se posuzuje množství řešení, kvalita a originalnost. Existuje mnoho typů testů kreativity, které se mohou využít u studentů, jejichž výjimečný talent není patrný. Použití testu i jako doplňkové aktivity je přínosné a zajímavé. (Machů, 2006)

4.2. Subjektivní metody identifikace

Mezi subjektivní metody identifikace lze zahrnout navržení žáka učitelem, spolužáky, rodiči, vlastní navržení, hodnocení výsledků činností a zapojení do soutěží.

1) Navržení žáka učitelem

Jedná se o nejstarší metodu, která však nemusí být vždy objektivní. Pro objektivitu je vhodnější metoda dotazníku pro více učitelů, kteří se vzájemně neznají a nemají tudíž zkreslený pohled na žáka. Problémy s identifikací nadaného žáka jsou dané tím, že učitel nemá přístup k psychologickým testům a dále nedisponuje dostatečným časem. Učitelé zpravidla identifikují bystré děti, které nesprávně považují za nadané. (Machů, 2006) K rozpoznání nadaného žáka od bystrého slouží tabulka číslo 2.

Tabulka 2: **Rozdíly mezi bystrým a nadaným dítětem** (Cvetkovič-Lay, 1995 in Laznibatová, 2001 in Machů, 2006)

Bystré dítě	Nadané dítě
Zná odpovědi.	Klade otázky.
Zajímá se.	Je zvědavé.
Má dobré nápady.	Má neobvyklé nápady.
Odpovídá na otázky.	Zajímá se o detaily, rozpracovává, dokončuje.
Je vůdcem skupiny.	Je samostatné, často pracuje samo.
Se zájmem naslouchá.	Projevuje silné emoce, přitom naslouchá.
Lehce se učí.	Všechno již ví.

Je oblíbené u vrstevníků.	Více mu vyhovuje společnost starších dětí a dospělých.
Chápe významy.	Samostatně vyvozuje závěry.
Vymýšlí úlohy a úspěšně je řeší.	Iniciuje projekty.
Přijímá úkoly a poslušně je vykonává.	Úkoly přijímá kriticky, dělá jen to, co ho baví.
Přesně kopíruje algoritmy úloh.	Vytváří nová řešení.
Dobře se cítí ve škole, školce.	Dobře se cítí při učení.
Přijímá informace, vstřebává je	Využívá informace, hledá nové možnosti aplikace.
Dobře si pamatuje.	Kvalitně usuzuje.
Je vytrvalé při sledování.	Velmi pozorně sleduje.
Je spokojen se svým učením a výsledky.	Je velmi sebekritické.

2) Navržení žáka spolužáky

Spolužáci mohou být velmi dobrými indikátory nadání. Posuzují totiž svého vrstevníka z jiného úhlu a jsou vnímavější, než rodič, nebo učitel. Především v předpubertálním a pubertálním období jsou citlivější na projevy svého okolí. Mohou například vyslat svého spolužáka na různé soutěže. (Machů, 2006)

3) Navržení žáka rodiči

Rodiče si všímají nejen učebních, ale hlavně osobnostních vlastností svých dětí. Mohou pozorovat odlišné a netypické projevy svého dítěte v porovnání s ostatními. Můžeme se domnívat, že rodiče budou neobjektivní. Ale jak uvádí Sankan-De Leeuwa z roku 1999 brzký intelektový vývoj zaznamenalo 70% rodičů a zvláštnosti v sociálně-emoční sféře pozoruje 90% rodičů. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

Oblast rodičovské nominace je důležitou součástí identifikace nadaných dětí. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

4) Vlastní navržení

Další možností jak identifikovat nadaného žáka je, požádat ho o vlastní pohled na projevy nadání. Požádat ho o sepsání vlastní charakteristiky, díky tomu zjistíme jeho vnitřní pocity. Při dobrém vztahu v rodině se dozvíme více o jeho postojích, názorech

a zájmech. Jedinec se nemusí cítit výjimečný, ale sám se přihlásí do soutěže. Má potřebu se realizovat. (Machů, 2006) Na pocity nadaného poukazují v kapitole dvě - úskalí nadání.

5) Hodnocení výsledků činností

K rozpoznání nadaného žáka mohou posloužit i samostatné práce, individuální, nebo skupinové projekty. Dále to mohou být výrobky, výkresy, nebo konstrukce zhotovené žákem. Také oblast soutěží a olympiád předává nadaným žákům odpověď na stupeň jejich schopností. Je nutné upozornit, že nadané děti bývají přecitlivělé, perfekcionistické a neúměrně mohou prožívat stres z případného neúspěchu. (Machů, 2006)

6) Zapojení do soutěží

Samotné přihlášení dítěte do soutěže nebo olympiády lze chápat jako přihlášení se k vlastní nominaci v určité činnosti. Soutěže bývají většinou obsazovány dětmi, které nominují učitelé. Pokud se v kolektivu objeví nadaný žák pro určitou oblast, je soutěž dobrým srovnáním jeho schopností s obdobně nadanými dětmi. Soutěžení však rozhodně neřeší situaci pro všechny školní talenty, mnozí totiž zůstávají neobjeveni. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Závěrem je nutné podotknout, že pokud je výběr uskutečňován pouze na základě výborného prospěchu (není nejlepší ukazatel kognitivního myšlení), nemusí jít vždy o nadaného žáka. Výběr nemůže být jednorázový, není definitivní a nezvratný. Nadání se projevuje během celého života a může kulminovat, nebo ztratit na intenzitě. Vliv na objevení talentu může mít i takzvaný krystalizační zážitek – projeví se později, například po nějakém impulzu. (Machů, 2006)

5. FORMY VÝUKY NADANÝCH ŽÁKŮ

Nadaní žáci tvoří specifickou skupinu s rozdílnými projevy a charakteristikami. Pro zapojení jedince a jeho výjimečného potenciálu je nutné se těmto dětem speciálně věnovat a pomoci jim nalézt styl výuky, který jim bude nejlépe vyhovovat. Nadaní potřebují podněty, které je stimulují k činnosti, špatně tolerují dril, mechanické činnosti a jednoduché úkoly. V mnoha případech je zapotřebí přizpůsobit obsah výuky jejich požadavkům. (Machů, 2006)

Obsah výuky je nutné upravit, je možné jedinci zpřístupnit rychlejší postup ve vzdělání. Například ve formě přeskočení již známého učiva, nebo příliš lehkých úloh. Dát dítěti příležitost věnovat se přínosnějším činností.

Nadané dítě se může učit v běžné třídě, tzv. integrace mezi ostatní žáky. Nadané dítě může jít dříve do školy a tím urychlit svůj nástup - akcelerace. Může přeskočit ročník, nebo absolvovat dva ročníky najednou, popřípadě některé předměty absolvovat s vyšším ročníkem. Ve větších městech jsou třídy zaměřené přímo na nadané děti – segregace dětí ve speciálních třídách. Existují i přechodné formy, kdy dítě je z části integrované a z části oddělené. V zásadě však jsou důležité dva principy akcelerace a obohacení ve výuce.

Obohacení je rozšíření, zkvalitnění a prohloubení výuky. Předpokladem pro obohacení je jistá forma urychlení, kdy se ušetřený čas věnuje hodnotnějším aktivitám. Nadané dítě se sice dostane tímto způsobem k vědomostem na vyšší úrovni, ale jen z hlediska časového, ne poznávacího. Individualita dítěte je jedinečná a musí se na ní brát zřetel. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

5.1. Segregovaná forma

Jedná se o třídy pouze s nadanými dětmi. Výhodou je, že učebny, personál i program školy jsou přizpůsobeny potřebám nadaných dětí. Jejich nevýhodou je neprovázanost s běžnou populací. Tyto školy se však doporučují spíše pro extrémně nadané žáky. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

5.2. Přechodná forma

Homogenní třídy

Částečně integrované. Nadané děti mají výuku přizpůsobenou svým potřebám, ale nejsou izolovány od ostatních. V předmětech jako je tělesná výchova, hudební a výtvarná se účastní společné výuky se svými vrstevníky. Tyto třídy mohou být zřízeny i v menších městech. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

Skupinové vyučování

Existuje možnost rozdělit děti podle výkonu do skupin, někteří postupují rychleji a méně opakují učivo, jiní opakují více (například cizí jazyk). Nadaní žáci mají možnost se stýkat s vrstevníky podobného zaměření, může se jednat o týdenní soustředění. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

5.3. Integrovaná forma

Dítě je při této formě vyučování zařazeno do běžné třídy a záleží na učiteli, jakou formou bude přispívat k rozvoji a uspokojení potřeb na vzdělání u nadaného žáka. Zůstává však otázkou, zda se žák necítí osamocený a zda se nebude muset neustále přizpůsobovat. Nadané děti potřebují dostatek informací, které jsou podnětné, pestré a zajímavé. Učivo pro nadané se z toho důvodu neustále prohlubuje a rozšiřuje. Může se také obohatit o nová témata, která nejsou běžnou součástí výuky. Taková témata jsou buď součástí výuky pro celou třídu, pro skupiny, nebo mohou být zadáné v rámci samostudia. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

5.4. Možnosti individualizované výuky

Tato výuka umožňuje vnitřní diferenciaci cílů i metod výuky, ale zachovává princip frontální výuky.

Puebloská soustava

Byla vytvořena v 19. století školním inspektorem P. W. Searchem, který ji i uvedl do praxe. Žáci pracují samostatně, nebo ve skupinkách. Učitel pouze práci organizuje, popřípadě vystupuje v roli pomocníka. Systém předmětů je zachován, ne však způsob

klasifikace a časový rámec. Žáci mohou využívat odborných pracoven, či laboratoří během výuky. (Solfronk, 1994 in Zormanová, 2012)

Daltonská soustava

Zakladatelkou je Helen Parkhurstová. Plán vznikl v roce 1919 v USA ve městě Daltonu, odkud se rozšířil po celé zemi i do Anglie. V současnosti je nejpoblárnější v Nizozemí. Prvky této výuky se uplatňují i u nás, především v Brně. Učitel látku nepřednáší, žáci pro každý měsíc mají určen plán práce, který si sami stanoví, a který mají v určité době vykonat. Výuka má vést k zodpovědnosti a samostatnosti. Žák pracuje podle individuálního rozvrhu, který je ovlivněn jeho individuálním výkonem. Tato metoda bývá často kritizována pro nízké opakování učiva a pro předpoklad vysoké motivace žáka. (Svobodová, Jůva, 1996 in Zormanová, 2012)

Winnetská soustava

Vzniká opět v USA ve dvacátých letech 20. století. Jejím autorem je C. W. Washburne. Je zde opět obsažen princip samoučení, který je však kombinován se skupinovou prací. Učivo je rozvrženo do bloků a je stejné pro všechny žáky. Je však osvojováno samoučením, které umožňuje individuální tempo. Student má plán na dva roky, který by měl být schopen zvládnout. Pokud určitý blok ovládá je podroben diagnostickému testu, na základě výsledků buď pokračuje v další látce, nebo se vrací zpět (týká se to přírodopisu, matematiky, jazyka). Tato soustava klade značný důraz na společenský chod školy, jež kompenzuje samostatný styl výuky. (Solfronk, 1994 in Zormanová, 2012)

Je nutné si položit otázku, zda se výrazně liší metody vyučování pro nadané žáky. Všeobecně metody k vyučování nadaných žáků nejsou odlišné, spíše se zdůrazňuje používání některých metod.

Heuristická metoda

Zde je důležité nechat dítě pracovat samostatně, umožnit mu uplatňovat a rozvíjet myšlení. Díky tomu tvořivou činností přichází k vlastnímu způsobu řešení. Vyžaduje to však novátorský přístup, odklonění se od obvyklých metod. (Jurášková, Laznibatová, Ostatnikov, 2003)

Maňák uvádí čtyři úrovně samostatnosti: (Maňák, 1998)

Samostatnost napodobující – opisování, překreslování. Jedná se o automatickou činnost bez výrazného přemýšlení, která je vlastně předstupněm samostatnosti.

Samostatnost reprodukcující – jedná se o napodobování, nebo práci podle vzoru. Je již přítomen osobní pohled (reprodukce textu).

Samostatnost produkující - tvorba produktu, nebo řešení problémové úlohy, kdy se ještě nejedná o zcela originální práci.

Samostatnost přetvářející – přibližuje se tvůrčímu procesu. Řešení úloh, nebo samotná tvorba bez předcházející zkušenosti s činností.

Přínos a rizika samostatné práce

Žáci mohou realizovat své myšlenky, názory a postoje. Individuálně se zapojují do výuky. Současně se učí zodpovědnosti, volí si své vlastní tempo, plánují čas a síly. Přínosem je umožnění pedagogovi individuálně se věnovat jedincům. Je dán prostor pro tvořivost a osobní přístup.

Mezi rizika této metody patří malá vzájemná spolupráce a komunikace. Dále také absence sociálního učení a vztahů ve třídě. (Maňák, Švec, 2003 in Zormanová, 2012)

Metody podmiňující složitější myšlení

Žáci vykonávají činnosti, při kterých uplatňují složitější a víceetapové informace, kde mohou argumentovat a zvažovat. Patří sem problémové, tvořivé úlohy a nejednoznačná zadání. Nadaní žáci mají tyto typy úloh rádi, jelikož jim dávají prostor na argumentování. Mají rádi slovní hříčky, rébusy, záhady. (Jurášková, Laznibatová, Ostatníková, 2003)

Metody samostatné práce

Žák při ní pracuje samostatně. Nadané děti jsou občas rozčilené, pokud se jim předčasně prozradí řešení, proto by měly mít příležitost pro samostatnou práci

a samostatnou tvorbu. Metody samostatné práce ovšem nevylučují spolupráci, jsou důležité pro aktivizaci dítěte při práci ve skupině. Jedinec přispívá svým dílem do skupinového projektu. Pokud se dítě nebude vést ke společné práci, nenaučí se to. (Jurášková, Lazníbatová, Ostatníková, 2003) Nositelem pokroku je dnes týmová práce, proto musíme vést dítě k této formě, i když se bude úzce specializovat.

6. RODINNÉ PROSTŘEDÍ A SPECIFIKA RODIN S NADANÝMI DĚTMI

Byl zkoumán vztah mezi nadáním a kvalitou domácího prostředí. Ve výzkumu Laznibatové (1997) realizovaném na Slovensku se prokázalo, že nadané děti mají otce s vysokoškolským vzděláním v 70% a matky v 60%. Vzdělání rodičů má tedy pozitivní dopad na školní výkony a rozvoj intelektu dítěte. Dále se sleduje výchovný styl rodičů, věk rodičů při narození dítěte, počet sourozenců, pořadí narození dítěte a klima v rodině. (Pulvino, Lupton, 1978 in Hříbková, 2009)

Talenty většinou vyrůstají v rodinách, kde rodiče mají vyšší vzdělání. Ti umožňují svým dětem kvalitnější formu studia. Je nutné poznamenat, že není velký rozdíl mezi vysokoškolsky, nebo středoškolsky vzdělaným rodičem. Současně je stejně důležité vzdělání obou rodičů. Nadaný žák z úplné rodiny má lepší zázemí a díky tomu se dokáže jeho talent lépe rozvíjet. Není důvod se domnívat, že druh talentu by mohl přímo souviset s pořadím narození, přesto se uvádí, že hudebně, či výtvarně nadané děti se rodí jako druhorozené. Kombinace výchovy v rodině a v předškolním zařízení se ukázala jako nejpřínosnější pro růst intelektových, uměleckých i pohybových oblastí. Důležitější však, než stavba rodiny je její prostředí a výchovné postupy. Oba rodiče mají postupovat jednotně a neodporovat se v názorech. (Dočkal, 2005)

Stanovení pravidel v rodině:

- podpora zájmů dítěte.
- důvěra ve schopnosti dítěte.
- zájem o problémy.
- motivace dítěte a jeho stimulace.
- stimulovat dítě k lepším výkonům, chválit.
- přiměřená očekávání.
- význam, který se v rodině připisuje vzdělání.
- spolupráce rodiny a školy.
- včasná představa dítěte i rodičů o jeho profesní budoucnosti. (Dočkal, 2005)

Doporučení pro vhodnou výchovu nadaného žáka: (Dočkal, 2005)

1) Projevování lásky k dítěti

Je nezbytné, aby dítě vnímalo rodiče jako oporu, na kterou se může spolehnout. Uplatňovat stejný přístup ke všem dětem, bez výjimky. Není vhodné porovnávat sourozence mezi sebou a dávat je jedno druhému za příklad. Nepovyšovat jedno nad druhým.

2) Věnujte se svým dětem

Nejdůležitější povinností každého rodiče je věnovat se svým potomkům. Je dobré jim číst, povídat si s nimi, nechat se od nich i poučit. Vybírat dětem televizní programy a diskutovat o nich s nimi, odpovídat na jejich otázky, chodit na výlety, do muzea, sportovat. Všechny tyto činnosti ovšem musí být v přiměřené míře, je dobré dopřát dětem i určitou volnost a čas pro ně samotné. Především je nutné mít na paměti, že televize ani počítač neslouží jako náhrada výchovy.

3) Vhodné uplatňování rodičovského vlivu

Důležité rodinné záležitosti je vhodné probírat společně. Přílišná autoritativnost ani povolnost není vhodná. Je důležité učit dítě nést odpovědnost za své činy a rozhodnutí.

4) Stanovení denního režimu

Pravidelný denní rytmus a určitý řád je pro dítě určitou jistotou. Pokud dítě pochopí, že pravidla jsou důležitá pro vzájemné soužití, bude se jimi řídit a nebudou pro něho překážkou. Pochopí, že určitý sled prací a událostí je pro něho výhodou a přínosem. Pravidel nemá být mnoho, ale musí se stanovit jisté hranice všeobecně akceptovatelné. Kontrola nemá mít ovšem podobu neustálého napomínání, ale pouze usměrňovat dítě.

5) Vytvoření vhodných podmínek

Dítě by mělo mít svojí knihovnu, kde budou jak naučná a populárně vědecká díla či encyklopedie, tak i knížky, které si dítě samo vybere. Počítačové hry by měly mít interaktivní charakter. Vlastní prostor na učení je výhodou. Zájmové kroužky a činnosti je vhodné volit podle zájmu dítěte, ale vždy je nutné nechat si ho vybrat. Poté je důležité dbát

na to, aby se činnosti skutečně věnovalo. Kroužků by ovšem nemělo být mnoho, aby dítě mělo i svůj volný čas.

6) Podpora zvědavosti dítěte

Seznámit dítě s profesí rodiče a poskytnout mu příležitost seznámit se i s jinými druhy profesí. Dovolit mu vyzkoušet si i různé druhy činností, podporovat jeho zájmy a aktivity napomáhající k výběru jeho budoucí profese. Je vhodné mluvit s dítětem o jeho budoucnosti, ale nevnučovat mu vlastní představy.

7) Zdůraznění významu vzdělání

Hovořit s dětmi o jejich ambicích, hledat vhodné vzory. Zdůrazňovat jim, že pokud opravdu budou chtít, mohou dosáhnout svých cílů. Očekávání ovšem musí být splnitelná.

8) Přiměřený tlak na dítě

Mladší dítě potřebuje více tlaku, ať již v učení, nebo i při jiné činnosti, zejména v hudbě, či sportu.

Vhodnější je ovšem tlak nepřímý - což je forma odměny, než tlak přímý – formou příkazu. Na významu cíle záleží, jaký tlak bude vyvinut.

9) Pochvala dítěte za jeho úspěchy

Vybudovat si potřebnou sebedůvěru je pro dítě důležité. Vytvořením situace, kdy dítě bude úspěšné a může být pochváleno, dochází ke zvýšení jeho sebedůvěry. Případné neúspěchy je potřeba řešit přímo s dítětem a podpořit jeho úsilí o nápravu.

10) Spolupráce se školou a s jinými institucemi

Snaha vytvořit partnerský vztah a spolupráci mezi výchovnou institucí a rodinou je přínosem pro nadané dítě. Nejedná se zde pouze o vztah se školou, ale dítě může navštěvovat i střediska volného času a jeho kroužky, základní umělecké školy, sportovní kluby.

7. ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A NADANÝ ŽÁK

Vzdělávání nadaných je ovlivňováno kulturními tradicemi, školským systémem dané země a je určováno vzdělávacími cíli (krátkodobý, dlouhodobý). Zabývá se jimi Národní program rozvoje vzdělání v České republice (2001) – Bílá kniha a dále Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (2002). Bílá kniha požaduje vytvoření systému péče o nadané. Uvedenou problematikou se zabývá Vyhláška č. 73 z 9. 2. 2005 o Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a Věstník MŠMT ČR z prosince 2006 (Zapletalová, 2006 in Hříbková, 2009), ve kterém je uveřejněna Informace ke vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných zabezpečující ustanovení § 17 zákona č. 561/2004 Sb. a třetí části vyhlášky 73/2005 Sb. (Hříbková, 2009)

Mezi způsoby vzdělávání nadaných podle obsahu považujeme akcelerační variantu – urychlující a enrichment variantu – obohacující. Obě tyto varianty se doplňují a kombinují.

7.1. Akcelerační varianta

Akcelerace může být uskutečněna **předčasným nástupem do školy** – dítě nastupuje v nižším věku, je však kognitivně a sociálně zralé. Dále dítě může **nastoupit do druhého ročníku** základní školy, pokud první ročník zvládl. Žák má možnost **přeskočit ročník**, pokud učivo ovládá. Tuto možnost lze opakovat i ve více předmětech. **Zkrácení obvyklé délky studia** daného předmětu na kratší dobu. Možnost studia v určitém **předmětu ve vyšším ročníku**. Výběr **volitelných předmětů**. Tvorba **vzdělávacího plánu** pro určitý předmět.

Akcelerační forma využívá formu vyčleněných tříd, nebo škol pro nadané. Kumulace takto nadaných umožňuje zrychlení výuky. Intelektově nadané děti tato forma výuky uspokojuje, ale neřeší jejich fyzickou, emoční a sociální nezralost. Mnohdy je pro rozvoj talentu důležitá spíše zralost osobnostní, a proto se dá říci, že akcelerační forma je vhodná pouze v určitých předmětech. (Hříbková, 2009)

7.2. Enrichment varianta

Zaměřuje se na práci v běžné třídě, kdy nadaný žák dané učivo probírá ve větší hloubce a šířce. Nepostupuje však rychlejším tempem. Dané téma si žák prohlubuje, rozšiřuje a obohacuje o nové poznatky. **Samostatné studium** – žák si zjišťuje další informace, které poté prezentuje před kolektivem. Sběr informací je zajištěn pomocí konzultací a individuálních úkolů. **Projektové vyučování** – vypracování zadaných projektů, na kterých se spolupodílí spolužáci, ale i žáci z více ročníků. **Skupinové vyučování** – sdružuje žáky různého věku, ale stejného zaměření do určité skupiny, ve které řeší zadaný problém. Vede k rozvoji spolupráce a sociálních dovedností. **Výuka ve vyšším ročníku** – daný předmět student absoluuje společně se studenty z vyššího ročníku. **Konzultant** – umožňuje uplatňovat osobní přístup k nadaným v daném předmětu, ve kterém žák vyniká. **Výběr volitelných předmětů**, kdy si žák volí obtížnější variantu. **Vzdělávací plán** umožňující komplexní vzdělávání nadaného. **Tutor** – školitel, který je do funkce jmenován. Jeho úkolem je dlouhodobě vést žáka. (Hříbková, 2009)

7.3. Separační varianta

Vyčleňuje jedince s určitým nadáním do speciálních tříd nebo kolektivů, kde se dále prohlubuje a upevňuje jejich vzdělávání v kolektivu vrstevníků stejně intelektově nadaných. V našich podmínkách existují víceletá gymnázia, která se starají o rozvoj dítěte. Dále se může jednat o třídy s rozšířeným vyučováním určitého předmětu např. matematické, jazykové třídy. Umožňují urychlení výuky vzhledem k vysokému intelektovému potenciálu žáka. (Hříbková, 2009)

7.4. Integrační varianta

Student setrvává v původní škole i třídě a jeho učitel, či učitelé se mu speciálně věnují. Záleží zde na individuálním přístupu a ochotě učitele se danému žákovi věnovat s větší intenzitou. Vytváří pro něho individuální plány, motivují ho k samostatné práci, zadávají mu projektové práce. Student tak zůstává dál ve své původní komunitě, ale v daném předmětu, či předmětech rozvíjí své nadání. (Hříbková, 2009)

7.5. Kombinovaná varianta

Zahrnuje speciální třídy, kde se program práce dělí podle nadání dětí. Část výuky probíhá v běžné třídě a na určité předměty žák navštěvuje vyšší třídu, nebo se žáci dělí do skupin podle výsledků (např. cizí jazyk). (Hříbková, 2009)

Edukace nadaných dětí by měla být u učitelů upřednostňována vzhledem k tomu, že někteří nadaní žáci odmítají přestup na víceletá gymnázia, či do speciálních tříd. Je nedostatek publikací, které by učitele informovaly o potřebách a vzdělávání nadaných. (Hříbková, 2009)

8. SPECIFICKÉ SKUPINY NADANÝCH ŽÁKŮ

Nadání se vyskytuje nejen u zdravé populace, ale také u osob s určitým handicapem. V tomto směru handicap může být jak smyslový, tak tělesný. Člověk může být postižen v jedné a talentovaný v jiné oblasti. Protože však nadání spočívá v celé osobnosti člověka, nemůžeme vyloučit, že bude talentovaný i v oblasti, ve které je současně handicapovaný. Např. hudební talent se nerozvine u člověka, který neslyší od narození. Pokud však rozvinutý je, ztráta sluchu ho již neohrozí, zastoupí ji vnitřní sluch (hudební představivost). Tělesně postižený může mít mimořádný pohybový talent, který cvičením rozvíjí. I postižení s vážnou poruchou zraku mohou být uznávanými výtvarníky. I u mentálně postižených se může projevit talent, bývá však disharmonický a na jeho rozvoji se musí výraznou měrou podílet okolí. (Dočkal, 2005) Tito jedinci potřebují péči se speciálním zaměřením. Specifické je i jejich chování.

Ve skupině nadaných se specifickými problémy jsou zahrnuti jedinci s poruchami učení, nebo i vícenásobně postižení, podvýkoné děti a děti ze znevýhodněného sociokulturního prostředí. Mezi nejvíce ohrožené se nejčastěji řadí nadaní s extrémně vysokým IQ, podvýkoné nadané děti, dvakrát výjimečně nadané děti, sociálně znevýhodněné nadané děti a nadané děti z odlišného kulturního prostředí. Nejrozšířenější je ovšem skupina nadaných s poruchami učení. (Machů, 2006)

8.1. Podvýkoně nadaní

Je to rozpor mezi výkonem a potenciálem žáka. Je třeba odlišit žáky neproduktivní, kteří nepodávají výkony ve škole, ale svojí energii vkládají do volnočasových aktivit. Na rozdíl od podvýkonových mají dostatek sebevědomí i vnitřní motivace. (Porterová, 1999 in Machů, 2006)

Je známo několik druhů podvýkonosti: (Clarková, 1992 in Jurášková, 2006)

- situační, která se vyskytuje občas.
- chronická, kdy je stále snížený výkon.
- primární, vyskytující se bez zjevné příčiny
- sekundární, kdy jde o průvodní jev určitého handicapu.

Je velmi důležité žáka s podvýkonem identifikovat. Často mají emocionální problémy, nízké sebevědomí a nedokáží sami své chování změnit. Podvýkoní nadaní mohli být původně v raném věku identifikováni jako nadaní, ustrnuli však v určité pozici, až se dostali pod úroveň svých vrstevníků. U velmi nadaných dojde k určitému přesycení a postupnému rozptýlení se v průměru. (Jurášková, 2006)

Mezi příčiny podvýkonosti se zařazuje konflikt hodnot: (Whitmoreová, 1995 in Jurášková, 2006)

- škola X rodina, nebo kultura
- nadání X nízká sociokulturní úroveň rodiny
- častá nemocnost
- poruchy učení

8.2. Dvakrát výjimečně nadaní

Jsou to jedinci s mimořádnou schopností, která je ovšem spojena s určitým handicapem. Davis a Rimmová (1998 in Machů, 2006) označují za dvakrát výjimečně nadané jedince s poruchami sluchu, zraku, se sociálně emocionálními problémy, s fyzickým či jiným zdravotním handicapem a s mentální retardací.

Největší obtíže spočívají v samotné identifikaci, svým nadáním mohou obstojně vyvážit některé specifické poruchy učení, nebo se jeví jako průměrní, bezproblémoví žáci a v tom případě není objeven ani handicap ani nadání. Jindy handicap zcela zastíní projevy talentu. (Machů, 2006)

8.3. Sociálně znevýhodněné nadané děti

Jedinci, jejichž odlišnost souvisí s rasovým, etnickým, sociálně kulturním postojem, jazykem, nebo vírou. Znevýhodněné prostředí je limitované finančními zdroji, ale i slabou vzdělaností. (Clarková, 1992 in Jurášková, 2006)

Nadané děti nemají většinou podmínky pro rozvoj, nejsou stimulované, nemají dostatek podnětů ani hraček, jejich nadání nebývá podporováno, ani oceňováno.

K vyhledávání nadaných je třeba využívat kulturně nezávislé testy. V naší republice není toto téma tak aktuální, i když by mohlo přispět k řešení problémů s romskou populací. (Jurášková, 2006) V USA a západních zemích Evropy, kde z důvodu imigrace navštěvují školy studenti různých kultur, se touto otázkou musí intenzivně zabývat.

Případem přizpůsobení jiného etnika může být u nás vietnamská menšina, která se sama snaží začlenit do sociálně a kulturně odlišného prostředí. Pro své děti zajišťují výchovu česky mluvící chůvou, popřípadě dítě začleňují do mateřských škol, kde se plně integrují mezi majoritní komunitu. Dítě se nenásilnou formou seznamuje s kulturními zvyky a folklórem a přijímá je za své. Díky tomuto přístupu se odstraňuje jazykový handicap a dítě vyrůstá v multikulturní společnosti, kdy rodiče ovšem nezapomínají na své původní kořeny a tradice.

Open Gate

Unikátním projektem jak začlenit nadané, kteří vyrůstají v sociálně znevýhodněném prostředí (dětské domovy, pěstounská péče či finančně znevýhodněné) je projekt financovaný nadací The Kellner Family Foundation. Open Gate je škola se sídlem v Praze, jejíž součástí je základní škola a gymnázium, disponuje kolejí pro ubytování žáků. Vznikla v roce 2005. Školu navštěvují žáci od 6 do 19 let. Podmínkou přijetí je úspěšné splnění přijímacího řízení. Financování školného může být z části, nebo plně hrazeno nadací.

Součástí vzdělání je komplexní rozvoj osobnosti, jak emoční, psychické, fyzické, kulturní, tak i rozvoj talentu. Velký důraz je kladen i na jazyky. V páté třídě již více jak polovina předmětů je vyučována v anglickém jazyce. Studenti pracují jak samostatně, tak i ve skupinách, řeší problémové situace, hledají originální řešení, učí se komunikovat a prezentovat. Ve vyšších ročnících mají k dispozici kariérní poradce, kteří jim pomáhají při hledání budoucího uplatnění, s výběrem vysoké školy a s přípravou na přijímací řízení. Nadace poskytuje granty nejlepším studentům i při dalším studiu. Škola se zaměřuje na komplexní vzdělání, k čemuž přispívá i velký výběr volnočasových aktivit (sport, práce v dílnách, hudba, tanec, práce se zvířaty, rostlinami). Součástí vzdělání je i práce pro různé nadace a sociální sdružení, která přispívá k emočnímu a sociálnímu rozvoji osobnosti. (Open Gate, 2012)

8.4. Nadání s poruchami učení

Poruchy učení se projevují výraznou disproporcí mezi potenciálem a aktuálním výkonem jedince. Mluvíme o dyslexii (porucha čtení a hláskování), dysgrafii (porucha psaní), dysortografií (porucha pravopisu), dyskalkulií (poruchy počítání) a další.

Jemné poruchy učení, jsou skryté, nerozpoznané. V pozdějším věku dochází k zvýraznění rozporu mezi očekávaným a aktuálním výkonem. Poruchy snižují intelektuální výkon. Nadání s poruchami učení nebyli identifikováni z důvodu překrytí jejich nadání problémy. Poté vzniká dojem, že jejich schopnosti jsou přiměřené věku. (Jurášková, 2006)

8.5. Nadání s lehkou mozkovou dysfunkcí

LMD (syndrom lehké mozkové dysfunkce) je porucha učení, která se vztahuje na děti průměrné, nebo nadprůměrné inteligence s určitými poruchami učení, nebo chování. Tento pojem se používá od druhé poloviny šedesátých let. Odchytky se projevují v různých kombinacích oslabeného vnímání, řeči, paměti, pozornosti, nebo motoriky.

Nejčastěji se projevuje hyperaktivita, motorická oslabení, emoční labilita, nedostatky v koncentraci, poruchy pozornosti, impulzivita, poruchy paměti a myšlení, specifické poruchy učení, poruchy řeči, nepravidelnost EEG a neurologické známky. (Zelínková, 2007).

ADHD (hyperkinetická porucha) znamená poruchu pozornosti spojenou s hyperaktivitou. Je charakterizována nepřiměřeným stupněm pozornosti, impulzivitou. Projevuje se neschopností dodržovat pravidla chování, provádět opakovaně určité úkony, agresivitou, problémy s navazováním kontaktů s vrstevníky, nesnášenlivostí, neschopností podřídit se autoritě. Jsou to jedinci s rizikem antisociálního chování. Zahrnuje v sobě projevy, nikoli příčiny. (Zelínková, 2007).

8.6. Nadání s Aspergovým syndromem

Diagnostika vzhledem k podobnosti příznaků např. s autismem, poruchami učení, ADHD a dalšími je velmi obtížná. Výskyt Aspergova syndromu je odhadován na 20-25 dětí na 10 000, (Bauer, 2006 in Jurášková, 2006) přičemž více je zaznamenáván u chlapců.

Mnoho autorů uvádí, že **mezi typické znaky Aspergerova syndromu patří:** (Jurášková, 2006)

- fascinace v určitých oblastech - chtějí vědět co nejpřesnější a nejobsáhlejší informace v dané problematice (lidské tělo, doprava, zeměpis).
- problém v komunikaci s vrstevníky - připadají ostatním dětem „divní“, nedokáží správně rozeznat verbální či nonverbální signály.
- zvláštnosti v řeči - řečový vývoj bývá normální, nedokáží si jen tak popovídat, význam slov chápou doslovně, nerozeznají vtip od vážného rozhovoru.
- nižší přizpůsobivost - špatně se vyrovnávají se změnou v řádu.

9. PROBLEMATIKA NADANÝCH ŽÁKŮ

Cílem bakalářské práce je výzkumem ověřit specifika práce s nadaným žákem na vybrané střední odborné škole na Náchodsku. Pro potřeby této práce byli zvoleni dva nadaní žáci. Studentka čtvrtého ročníku Střední školy propagační tvorby a polygrafie ve Velkém Poříčí Alžběta P. a Josef S., student druhého ročníku Vyšší odborné školy stavební a Střední průmyslové školy stavební arch. Jana Letzela, který současně navštěvuje Základní uměleckou školu v Polici nad Metují.

Výzkum probíhal pomocí rozhovorů, které byly nahrávány a později přepsány. Jejich plná verze je k nahlédnutí v příloze. Před samotným rozhovorem byl zajištěn písemný souhlas od všech zúčastněných. Byl stanoven výzkumný problém, na který byly hledány odpovědi pomocí dílčích otázek.

Výzkumný problém:

Jakým způsobem bylo a je rozvíjeno nadání u vybraných studentů ve školním kolektivu a rodině.

Výzkumné otázky:

Jak učitel individuálně přistupuje k vybranému jedinci?

Co byl první impuls, že se jedná o nadaného žáka?

Jsou vybraným žákům dávány specifické úkoly?

Jakým způsobem rozvíjí své nadání vybraní žáci?

Jakým způsobem přispěl vliv dědičnosti na rozvoj nadání u zkoumaného jedince?

Jaká úskalí překonávali a překonávají rodiče vybraných žáků při výchově?

Přínos vzoru, nebo vzorového jednání k rozvoji nadání u vybraných jedinců?

Jaký náhled má učitel (rodiče, žák sám) na oblíbenost studenta v kolektivu?

Jakým způsobem se vybraní žáci seberealizují?

Do jaké míry je u nich zastoupen pocit sebeuspokojení a radosti z vykonané práce?

Pokud se žák setkal s negativním hodnocením, či dílčím neúspěchem, přispělo to k rozvoji jeho nadání?

Jak důležitá je, u vybraných studentů, každodenní cílevědomá práce na rozvoji talentu?

Bude mít u vybraných žáků talent vliv na výběr budoucího povolání?

Do jaké míry to mělo vliv při výběru samotné střední školy?

9.1. Rozhovor

Pro získání informací o vybraných žácích byl zvolen jako výzkumný nástroj rozhovor s vybranými studenty, jejich rodiči a pedagogy. V rámci dané problematiky byl použit strukturovaný rozhovor. Nejprve se stanovil výzkumný problém a jednotlivé výzkumné otázky, na které se poté utvářely otázky dílčí. Pro správnost a dodržení postupu byla použita odborná literatura, Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství od Martina Skutila a kol. (2011)

Strukturovaný rozhovor má obsahovat čtyři fáze: (Miovský, 2006, in Skutil (2011))

- 1) Přípravná a úvodní část interview
- 2) Vzestup a upevnění kontaktu
- 3) Jádro interview
- 4) Závěr a ukončení

V přípravné a úvodní části byly vypracovány otázky, respondenti byli seznámeni s účelem výzkumu. Byl s nimi navázán osobní kontakt a dána jim možnost výběru místa i času konání rozhovoru. Před samotným rozhovorem z důvodu navázání kontaktu a uvolněnější atmosféry byl navázán neformální rozhovor. Účastníci byli informováni o nahrávání rozhovoru, který byl stvrzen písemným souhlasem. Samotný rozhovor probíhal v příjemné a klidné atmosféře. Snahou bylo získat takové informace, které budou přínosem pro danou tematiku. Po ukončení rozhovoru jsme se v příjemné atmosféře rozloučili a vybraní studenti byli požádáni o možnost případného dalšího kontaktu.

9.2. Kazuistika Alžběty P.

Osmnáctiletá studentka čtvrtého ročníku Střední školy propagační tvorby a polygrafie ve Velkém Poříčí v okrese Náchod. Vítězka soutěže Artis Pictus a absolutní vítězka soutěže Naše galerie. Ukázka vítězných prací je k nahlédnutí v příloze.

Pro bakalářskou práci byla navržena učitelským sborem výše uvedené školy. Alžběta pochází z úplné rodiny, má dvě sestry, ona je druhorozená. Od útlého věku se u ní projevuje kreativita ve všech oblastech. V rodině se objevuje hudební nadání, všichni hrají na nějaký nástroj. Výtvarné nadání zastupuje otec – truhlář, který si od mala s Alžbětou kreslil, a strýc umělecký sklář. Alžběta od první třídy hraje na violoncello. Z deváté třídy byla přijata na gymnázium, vzhledem k uměleckým vlohám, které však nebyly do té doby dostatečně rozvíjeny, se rozhodla pro jinou školu, v jejím případě pro SŠPTP. Výtvarná oblast u ní nebyla cíleně rozvíjena, přesto pro ni umístění na druhém místě soutěže Naše galerie bylo startem k výtvarné tvorbě (krystalizační zážitek). Sama uvádí, že má malý všeobecný přehled, daný zaměřením školy. Na běžné vyučovací hodiny se téměř nemusí připravovat. Velmi dobře ovládá anglický jazyk, matematiku, počítačovou grafiku i výtvarné předměty. Sama říká, že velkou část hodiny se dívá z okna – učivo totiž ovládá, mnohdy jí napadnou náměty k tvorbě.

Alžběta je cílevědomá, osobitá, až umanutá. Má své názory, které si hájí a jde si za svým cílem. Rodina ji dnes již nijak nerozvíjí, ale ani nebrzdí. Finančně ji v její činnosti podporují a umožňují ji uměleckou volnost. Vzhledem k bezproblémovosti studentky se rodina prakticky nezná s vyučujícími. Umělecké zaměření školy umožňuje uplatňování individuálního přístupu ke studentům. Snaží se zde o rozvoj osobnosti a zároveň dávají jedincům dostatečný prostor k seberealizaci. Alžběta má štěstí na pedagogy – snaží se jí motivovat, hledají cesty k jejímu zviditelnění. Motivují ji možnosti vystavování, účastí na soutěžích a vernisážích. Poskytují prostor k její umělecké tvorbě. Její učitelka říká, že každý je jedinečný a v umělecké tvorbě se nedá dost dobře plánovat. Alžběta se nevyhraňuje jen určitým směrem, je všestranně nadaná. Ráda tvoří doma, na zahradě i v ateliéru. Maluje, dělá grafiku, šperky, návrhy plakátů, šije.

Jak říká její učitelka: „umělec se pozná podle toho, že je schopen projevovat svojí kreativitu v různých směrech.“ Alžběta je svá. Snaží se být co nejvíce osobitá, žádné vzory

neuvádí. Pouze ve škole, díky zdravé konkurenci se spolužačkou docházelo ke zlepšování a vypracování se, jak uvádí její učitelka. Do kolektivu zapadne, ale nevyčnívá. Sama uvádí, že je kritická k sobě i k ostatním, což mnohým vadí. Podle učitelky jsou se spolužačkou dost individualistky. Z kolektivu jí nevydělují, ale pokud má potřebu, vydělí se sama. Nenechá se využívat.

Alžběta se zúčastňuje soutěží a výstav a sama se domnívá, že může být lepší. Potlačuje v sobě pocity radosti a je k sobě dosti kritická. Dílčí neúspěch jí žene dopředu, motivuje ji k další práci. Za jediný výrazný neúspěch považuje nepřijetí ke studiu na jiné umělecké škole, nutno podotknout, že byla samouk a neměla žádnou výtvarnou přípravu. Její učitelka to naopak pokládá za výhodu a dobrý start do života. V této škole měla více prostoru a možnost vyniknout. U dané studentky se kreativita uplatňuje v každodenním životě. Pracuje nárazově, ale intenzivně. Talent v jejím případě určuje i další směřování při volbě školy. Je přijata na vysokou školu, obor Ilustrace a grafika do Plzně. Současně by chtěla studovat anglický jazyk. Pokud na domácí půdě neuspěje, je připravena odejít do zahraničí a otevřít si galerii.

9.2.1. Možnosti individuální práce s Alžbětou P.

Alžbětina tvorba byla do dnešního dne individuálně rozvíjena a ve škole jí byl dán maximální prostor pro tvorbu. Do budoucna je nutností studentce poskytnout:

- dostatečné materiální a finanční zázemí
- prostorové zázemí pro individuální tvorbu (atelier, dílna atd.)
- práce v konkurenčním prostředí
- možnost prezentace děl na výstavách, soutěžích, sociálních sítích, médiích
- návštěvy vernisáží a kulturních akcí i v zahraničí
- účast na besedách s významnými umělci
- soustředění, nebo umělecký pobyt zaměřený na tvorbu – kov, sklárny, keramické dílny
- možnost konfrontace s jinými umělci

9.3. Kazuistika Josefa S.

Josef S. je sedmnáctiletý student druhého ročníku Střední průmyslové školy stavební v Náchodě, současně navštěvuje Základní uměleckou školu v Polici nad Metují obor baryton. Pro bakalářskou práci byl navržen svými spoluhráči z orchestru.

Vítěz soutěže Ministerstva školství a mládeže a tělovýchovy v roce 2006 a 2009. Obsadil třetí místo v celostátní interpretační soutěži žesťových nástrojů. V tomto roce zvítězil v celostátním kole žesťových nástrojů. Je členem orchestru Big Band a symfonického orchestru – Police Symphony Orchestra.

Josef pochází z úplné rodiny, má čtyři sourozence, jednu sestru a tři bratry. Všichni členové rodiny jsou věřící. Narodil se jako čtvrtý v pořadí a od první třídy navštěvuje ZUŠ. Rád zpíval a chtěl sám hrát na hudební nástroj, který si později i vybral. Na základní škole se kromě hudební přípravy věnoval sportu, gymnastice a atletice. Má výrazné hudební nadání a dále je nadaný i v oblasti prostorové orientace, je manuálně velmi zručný. Od mala se potýká s dyslexií a dysgrafií, hudební příprava s její rytmickou složkou mu výrazně pomohla při studiu. Rodiče se při výchově potýkali s jeho hyperaktivitou, díky nácvikům, systematické pravidelnosti a určitému řádu došlo k výraznému zlepšení. Dnes ho rodiče vnímají jako pohodáře. Na jeho poruchu dyslexie a dysgrafie se přihlíží jak v ZUŠ tak i na SPŠS.

Paní učitelka v ZUŠ přistupovala ke svému svěřenci zcela individuálně. Vybírala mu skladby přiměřené jeho věku a možnostem, které byl schopen intonačně zvládnout. Velmi se zde přihlíží na výběr repertoáru, dítěti se musí líbit. Samozřejmostí je každodenní cvičení, kdy podle paní učitelky je čas přiměřený, zatímco otec má větší nároky. Pokud mu skladba dělá problémy, se svým pedagogem společně hledají cestu k jeho odstranění. Paní učitelka je velmi přístupná a komunikativní. Pro své žáky vymýšlí cvičení, která jim pomohou daný problém odstranit. ZUŠ pro své studenty zajišťuje soustředění, na které jsou pozváni významní hudebníci. Motivací pro žáky je účast na koncertech. Na SPŠS má Josef vypracovaný individuální studijní plán, z důvodu dyslexie a dysgrafie. Sám však nechce, aby byl podle něho posuzován.

Je k sobě kritický, uvědomuje si své chyby, ale i přednosti. Mohl by více posílit své sebevědomí. Sám uvádí, že ho škola baví a rád by se v daném oboru dále rozvíjel. Kreativní složka v současné době je pouze v malé míře uplatňována, vzhledem k teoretické přípravě. Kreativnější část výuky by měla následovat až ve třetím a čtvrtém ročníku. Musíme poznamenat, že otec se významnou měrou podílí na výchově dětí. Rodina působí velice soudržně, ale i uzavřeně. Obojí můžeme přičítat jejich náboženské orientaci. Třídních schůzek se účastní pouze otec, ale s daným studentem nejsou na SPŠS problémy. Otec se účastnil všech hodin nácviků v ZUŠ, které Josef a jeho sourozenci v nižším věku absolvovali. Samozřejmostí je účast rodičů na všech soutěžích. Jak sám Josef S. uvádí, jeho otec je pro něho vzorem ve všech směrech. Otec i všichni sourozenci jsou hudebně nadaní. Jeho sourozenci s ním hrají v orchestrech.

Pokud máme odpovědět na otázku oblíbenosti daného studenta v kolektivu, jedná se zde o určitý rozpor. Zatím co učitelé i rodiče se domnívají, že je oblíbený v obou kolektivech, Josef S. sám připouští, že jeho třídní kolektiv se dělí na skupinky, je nesourodý a sám není moc oblíben. Sám se z kolektivu nevyděljuje. Pro posouzení oblíbenosti vybraného žáka a soudržnosti kolektivu byl použit sociometrický test od Morena. Zůstává otázkou, zda jeho rozdílná oblíbenost v kolektivech nesouvisí s jeho náboženskou orientací.

Seberealizuje se nejen v oblasti hudební, ale i rád sportuje a má rád manuální práci. Při úspěchu v podobě výhry pocítuje sice radost, zároveň je k sobě velmi kritický. Poukazuje na své chyby. Má pocit, že mohl pro výhru udělat více, zahrát lépe a s větším citem. Je trémista, nebojí se konkurence, ale spíše svého selhání. Pochybuje sám o sobě. Učitelé, rodiče i sám Josef se shodli na tom, že se z případné kritiky poučí a dobře ji přijímá.

Rozhodně se chce hudbě věnovat nadále, ale pouze v amatérské formě, přičemž účast na soutěžích bere jako samozřejmost. V profesní oblasti se chce zabývat spíše stavebnictvím. Cítí, že uplatní nadání v prostorové orientaci. Hudební nadání mělo nepřímý vliv na výběr střední školy. Rozhodoval se mezi lesnickou školou v jiném okrese a stavební v místě bydliště. Nakonec se rozhodl pro SPŠS z důvodu snazšího dojíždění do ZUŠ a možnosti bydlet doma.

Josef je snaživý, emocionálně vyspělý a ví, co chce od života. Přeje si mít velkou rodinu. V tuto chvíli vidí svůj nejbližší cíl v úspěšném zvládnutí maturitních zkoušek a případném studiu na Vyšší odborné škole stavební arch. Jana Letzela v Náchodě.

9.3.1. Možnosti individuální práce s Josefem S. v hudební oblasti

Josef S. má pevné rodinné zázemí a vyhraněné názory na život a společnost. Pro jeho další rozvoj v hudební oblasti je vhodné:

- možnost konzultovat výběr repertoáru
- motivace v podobě soutěží, koncertů, medializace
- činnost sólová a koncertní
- účast na soustředění
- zahraniční zájezdy – koncerty
- účast na školeních s vybranými lektory
- flexibilita učitelů z časového hlediska (soboty, večery)
- možnost zapůjčení nástroje
- možnost nahrávání skladeb v nahrávacím studiu
- účast na charitativních akcích – rozvoj v sociální sféře

9.4. Sociometrická metoda (Moreno)

Sociometrie označuje metodu měření oblíbenosti a antipatie v sociálních skupinách, především o menším počtu. Její snahou je změřit a interpretovat kvalitu a kvantitu mezilidských vztahů. (Čihovský, 2006)

Pro správnost a dodržení postupu byla použita odborná literatura, Sociologický výzkum od Jaroslava Čihovského (2006)

Pro zjištění oblíbenosti žáka v kolektivu byl sestaven sociometrický test, bohužel nebylo z časových důvodů možné ho umístit i do třídy Alžběty P. Jednalo se totiž o maturitní ročník, kde probíhaly již od konce března praktické maturitní zkoušky. Třída již nenavštěvovala běžné vyučování a nebylo možné je zastihnout pohromadě. Z tohoto důvodu byl sociometrický test umístěn pouze do orchestru ZUŠ a do třídy SPŠS, i přesto byly zjištěny zajímavé skutečnosti.

Při sestavování sociometrické metody byla na základě uskutečněných rozhovorů mezi studentem, jeho rodiči a pedagogy stanovena hypotéza, že Josef S. bude oblíbenější

v kolektivu orchestru, než ve školní třídě. Dále bylo předpokládáno, že kolektiv Základní umělecké školy v Polici nad Metují bude soudržnější, než kolektiv studentů Střední průmyslové školy stavební v Náchodě.

9.4.1. Sociometrická metoda v orchestru ZUŠ

Žákům navštěvující orchestr byla položena otázka, koho ze spolužáků by pozvali/nepozvali na party a proč. U každé z těchto dvou otázek, byly orientačně nastaveny odpovědi, ze kterých si mohli studenti vybrat, popřípadě doplnit vlastními možnostmi. Otázky i s variantami odpovědí jsou k nahlédnutí v příloze. Ze získaných odpovědí byla sestavena sociometrická matice, která je k vidění níže. Z této matice byl poté spočítán index koheze, přičemž K se nachází v intervalu od 0 do 1. Čím blíže k jedné, tím je zkoumaná třída soudržnější.

K = index koheze

a = počet vzájemných voleb, v našem případě 52

n = počet žáků ve třídě, v našem případě 21

$$K = 2 \cdot a / n \cdot (n - 1)$$

$$K = 2 \cdot 52 / 21 \cdot (21 - 1)$$

$$K = 0,247$$

Z výpočtu vyplývá, že soudržnost kolektivu orchestru není tak vysoká, jak se předpokládalo. I přesto, že v sociometrické matici je vysoký počet získaných kladných voleb, dochází k vzájemné volbě v malé míře. Z tohoto důvodu je index koheze tak nízký. Z celého kolektivu bylo pouze pěti žákům přiřazena záporná volba. Ve více případech žáci hodnotili pouze kladné volby, čímž se projevují jako přátelští. Kolektiv je všeobecně hodnocen jako tvořivý, přátelský, vstřícný a nekonfliktní. Výsledky sociometrické metody však již nejsou tak přesvědčivé.

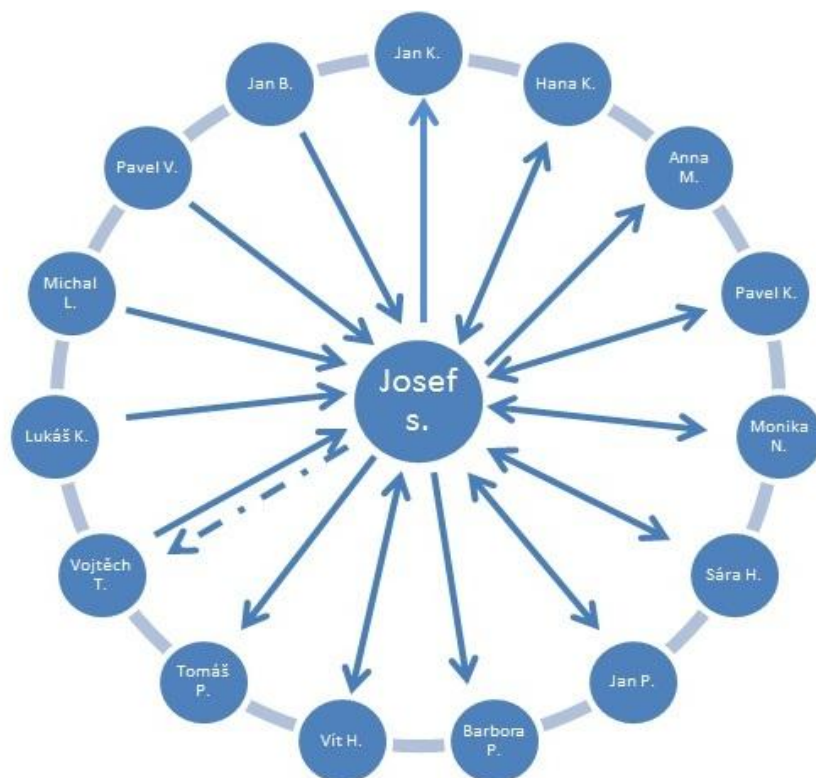
Tabulka 3: Sociometrická matice kolektivu orchestru

	Josef S.	Jan K.	Jiří T.	Lukáš K.	Tomáš K.	Vojtěch T.	Klára Š.	Hana K.	Anežka H.	Anna M.	Pavel K.	Monika N.	Michal L.	Pavel V.	Sára H.	Jan B.	Jan P.	Barbora P.	Vít H.	Petr O.	Tomáš P.	Vyslané +	Vyslané -
Josef S.	X	+				-		+		+	+	+			+		+	+	+		+	10	1
Jan K.		X								+				+		+	+					4	0
Jiří T.			X		+		+			+						+	+				+	6	0
Lukáš K.	+			X		+	+				+	+		+		+	+		+	+	+	11	0
Tomáš K.			+		X		+		+							+			+	+		6	0
Vojtěch T.	+			+		X					+				+		+		+	+	+	8	0
Klára Š.			+	+			X	+	+	+		+			+			+				8	0
Hana K.	+							X	+				-		+	-		+				4	2
Anežka H.					+	-	+		X			+						+	+			5	1
Anna M.		+						+		X								+				3	0
Pavel K.	+			+		-					X	+	+		+				+		+	7	1
Monika N.	+	+	+	+		+	+		+			X	+	+			+	+			+	12	0
Michal L.	+		+								+	+	X	+			+					6	0
Pavel V.	+	+			+									X		+	+				+	6	0
Sára H.	+				-	-		+		+	+	+	+		X	-		+	+	+		9	3
Jan B.	+	+	+	+	+	+		+			+		-	+	+	X	+	+				12	1
Jan P.	+	+	+	+		+						+	+	-			X				+	8	1
Barbora P.		+	+				+	+		+					+			X				6	0
Vít H.	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	-		+	+	+		X		+	14	1
Petr O.			+	+	+	+	+									+			+	X	+	8	0
Tomáš P.	+		+		+	+					+	+	-		+		+	+			X	9	1
Získané +	12	7	10	8	7	6	8	7	5	7	8	10	4	5	9	7	11	9	8	4	10		
Získané -	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	3	1	0	2	0	0	0	0	0		

Z důvodu nízké přehlednosti sociometrické matice a zájmu o konkrétního studenta, byl poté sestaven individuální sociogram pro Josefa S.

Z tohoto sociogramu vyplývá, že Josef nebyl ani jednou záporně hodnocen. On sám udělil pouze jedno záporné hodnocení, a sice Vojtěchu T.

Spoluhráči zdůvodňovali jeho výběr nejčastěji tím, že je společenský, vtipný, zábavný, aktivní, spolehlivý, kamarádský, pohodář a ochotný.

Obrázek 4: Individuální sociogram pro Josefa S. v kolektivu orchestru

9.4.2. Sociometrická metoda v třídě SPŠ Stavební

Studentům druhého ročníku SPŠS v Náchodě byla položena stejná otázka, jako žákům navštěvující orchestru. Ze získaných odpovědí byla také sestavena sociometrická matice, která je k vidění na obrázku níže. Z této matice byl poté spočítán index koheze, přičemž K se nachází v intervalu od 0 do 1. Čím blíže k jedné, tím je zkoumaná třída soudržnější. Zde se očekávalo, že třída bude mít nižší index koheze, než kolektiv orchestru.

K = index koheze

a = počet vzájemných voleb, v našem případě 41

n = počet žáků ve třídě, v našem případě 15

$$K = 2 \cdot a / n \cdot (n - 1)$$

$$K = 2 \cdot 41 / 15 \cdot (15 - 1)$$

$$K = 0,395$$

Z výsledků vyplývá, že soudržnost třídy SPŠS je vyšší, než v kolektivu orchestru. Sociometrická matice ukazuje, že zde naopak dochází k většímu množství záporných

voleb. Současně je dobře patrné, že třída některé žáky vyčleňuje. Dá se říci, že kolektiv je rozčleněn do jedné větší skupiny a několika menších.

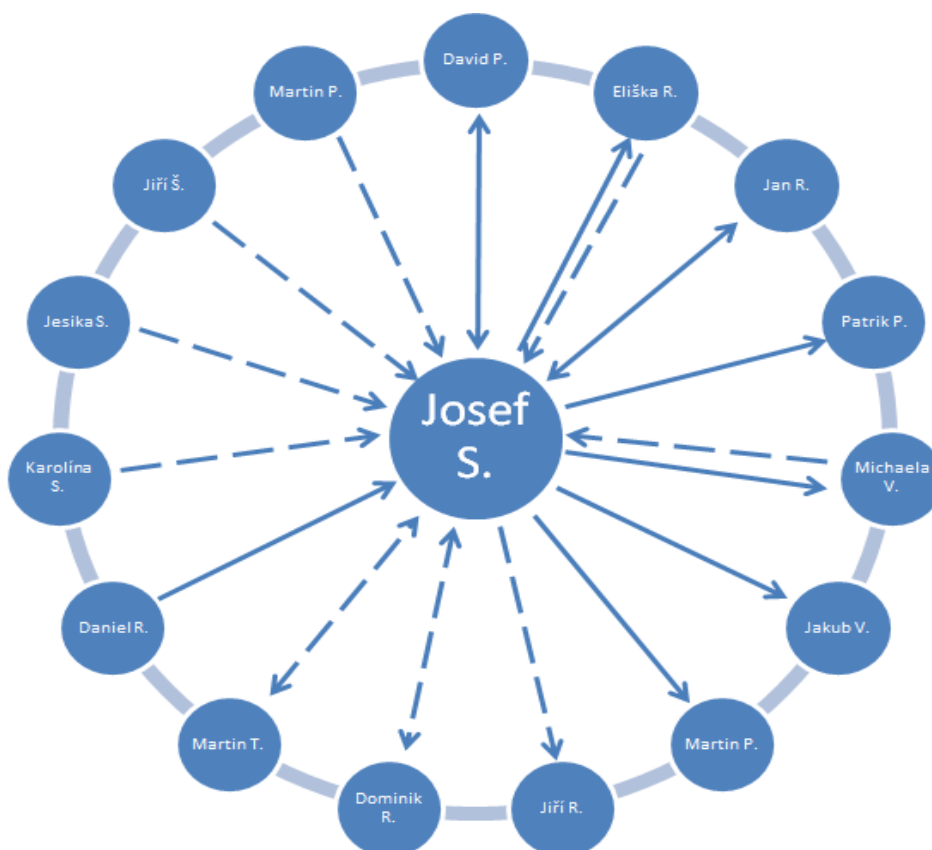
Tabulka 4: Sociometrická matice kolektivu třídy SPŠS

	Josef S.	David P.	Karolína S.	Eliška R.	Jan R.	Jesika S.	Jiří R.	Patrik P.	Michaela V.	Daniel R.	Jiří Š.	Dominik R.	Martin T.	Jakub V.	Martin P.	Vyslané +	Vyslané -
Josef S.	X	+		+	+		-	+	+			-	-	+	+	7	3
David P.	+	X	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	3
Karolína S.	-	+	X	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	3
Eliška R.	-	+	+	X	-	-	+	+	+	+		+	+	+	-	9	4
Jan R.	+	+	-	-	X	+	+	-	+	+	+	-	-	+	-	8	6
Jesika S.	-	+	+	+	-	X	+	+	+	+	+	-	+	+	-	10	4
Jiří R.			+			-	X	+	+	+	+		+	-	+	7	2
Patrik P.		+			-		+	X	+	+	+			+	+	7	1
Michaela V.	-	+	+	-	-	-	+	+	X	+	+	-	-	+	+	8	6
Daniel R.	+	+	+	-			+	+	+	X	+	+	+	+	+	11	1
Jiří Š.	-	-	+	-	-	-	+	+	+	+	X		+	+	+	8	5
Dominik R.	-	+		+	-		+	+	+	+	+	X	+	+	+	10	2
Martin T.	-	+		-	-	-	+	+	+	+	+	+	X	+	+	9	4
Jakub V.		+		-	-	-	+	+	+	+	+		-	X	+	7	4
Martin P.	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+		-	+	X	8	5
Získané +	3	12	7	4	2	1	13	13	14	13	12	5	8	13	11		
Získané -	8	1	2	8	10	9	1	1	0	0	0	4	5	1	3		

Nízká přehlednost sociometrické matice a zájem o studenta Josefa S. vedly k sestavení individuálního sociogramu.

Na rozdíl od předešlého, zde je patrné, že sledovaný student obdržel velké množství záporných hodnocení. On sám udělil záporná hodnocení pouze tři, s tím, že u dvou žáků uvedl, že se chovají špatně. Dále to nechtěl specifikovat, negativní hodnocení je však vzájemné.

Jako důvod pro pozvání bylo uvedeno sympatický, kamarádský, vtipný a ochotný. Zdůvodněním nepozvání bylo, že je nespolečenský, samotář, nemá smysl pro humor, usedlý, namyšlený, ješitný, náladový a nezajímavý. Jak již bylo uvedeno výše, není možné říci, zda toto hodnocení souvisí s náboženskou orientací, či s hudebním nadáním. Ve zkoumaném kolektivu však není v tomto ohledu osamocen.

Obrázek 5: Individuální sociogram pro Josefa S. v kolektivu třídy SPŠS

9.5. Shrnutí

V praktické části byla provedena kazuistika na dva vybrané žáky. Byly uskutečněny rozhovory s žáky, jejich rodiči a pedagogy. Na základě zjištěných informací, bylo provedeno šetření, které odhalovalo podmínky rozvoje a výchovného vlivu rodiny i školy na rozvoj nadání.

Tato práce si nekladla za cíl zjistit obecné podmínky a přístupy, ale přibližuje reálnou a osobitou situaci dvou vybraných jedinců. Je dobře patrné, jak rozdílný přístup byl uplatňován při výchově jedinců. Dívka je od mala samostatná, soběstačná a jde si za svým cílem. Málo kdy se nechá ovlivnit a svůj názor si dokáže obhájit. U chlapce bylo při výchově uplatňováno silné rodinné zázemí, vazby na sourozence a dále vliv otce. Své nadání rozvíjí oba dle možností, obě rodiny se snaží své děti podporovat a nebrání jim v rozvoji. Podpora není pouze v materiální podobě, ale i v emocionální.

K jejich rozvoji významnou měrou přispělo dobré vedení pedagogů. U dívky v rámci střední školy a u chlapce v přístupu paní učitelky v ZUŠ. Jeho spolupůsobení v orchestrech přispívá k jeho rozvoji v sociální oblasti. Je posilována složka sounáležitosti a zodpovědnosti. Často se hovoří o nízké oblíbenosti nadaných žáků, z tohoto důvodu byl sestaven sociometrický test pro kolektiv orchestru a běžné třídy.

Z výsledků vyplynulo, že nelze zcela kategoricky říci, zda je nadaný žák oblíben, či nikoliv. Vždy záleží na kolektivu. Josef S. je v kolektivu orchestru oblíben a pokládán za společenského a zábavného. Zatímco v kolektivu běžné třídy se jeví jako nespolečenský, nezajímavý a nezábavný. Oba žáci jsou si vědomi svého nadání, ale i svých slabších stránek. Jsou k sobě kritičtí a domnívají se, že jejich výkon by mohl být lepší. Již dnes mají oba představu o své budoucnosti a cílech, kterých chtějí dosáhnout.

10. ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývá problematikou Nadaný žák ve výuce. Cílem této práce bylo popsat problematiku práce s nadanými žáky a hledat možnosti individuální práce s nimi. Poté výzkumem ověřit specifika práce s nadaným žákem na střední odborné škole na Náchodsku.

Problematika práce s nadanými žáky byla řešena formou rešerše v úvodních kapitolách. Začátek práce pojednává o nadání a jeho interakcích. Následují kapitoly řešící charakteristiku a rozpoznání nadaného žáka. Tyto kapitoly nás uvádí do problematiky práce s nadaným. Dále se práce zabývá formami výuky, rodinným a školním prostředím, které mají vliv na rozvoj osobnosti. Nelze opomenout specifické skupiny nadaných žáků, kterým se věnuje poslední kapitola teoretické části práce.

Praktická část se zabývala ověřením specifík práce s nadaným žákem na střední odborné škole na Náchodsku. Je nutné podotknout, že práce nestanoví obecné hypotézy práce s nadanými žáky, ale pojednává o ryze individuálním přístupu k jedinci. Současně během výzkumu došlo k ověření většiny obecných tvrzení, například v podobě strachu ze svého neúspěchu, ale již ne tak z konkurence. Obavy z reakce ostatních, pocit viny z nemožnosti podat plný výkon (mohl více trénovat, více hru procítit), pocit štěstí z ocenění. V případě Alžběty P. vyhledávání staršího kolektivu.

Pro objektivní sestavení kazuistiky byl proveden rozhovor nejen s vybranými žáky, ale i s jejich rodiči a pedagogy. Byl sestaven strukturovaný rozhovor, ve kterém byl specifikován výzkumný problém, a sice jakým způsobem bylo a je rozvíjeno nadání u vybraných studentů ve školním kolektivu a rodině. K zodpovězení problému byly vypracovány výzkumné otázky, na které následovaly otázky dílčí.

Alžběta P. byla navržena pro bakalářskou práci učitelským sborem, zatímco Josef S. byl nominován svými spoluhráči z orchestru. Z pohledu nadání nebyli vybraní studenti diagnostikováni v Pedagogicko psychologické poradně v Náchodě. U Josefa S. ovšem došlo k diagnostice dyslexie a dysgrafie, na které navazuje jeho individuální plán výuky na střední škole. On sám si ovšem nepřeje, aby na něho byly brány ohledy a byl zvýhodňován oproti ostatním spolužákům.

U Josefa S. se teprve časem ukáže, zda dokáže na SPŠS rozvinout své prostorové nadání, cit pro hloubku a rozměr, či interpretaci ve více dimenzích. Předpoklad pro to má. Záleží nejen na přístupu jeho samého, ale i pedagogů, jak bude ve vybraném oboru úspěšný.

Samotné rozhovory probíhaly v klidné a přátelské atmosféře, buď přímo v domácnostech, nebo v kabinetech. Termín a místo konání rozhovoru byl ponechán na možnostech dotazovaných. Průběh rozhovoru byl nahráván na diktafon, ze kterého poté byl utvořen písemný přepis. Pro zajištění etiky výzkumu byli respondenti upozorněni na vytvoření nahrávky a byl od nich získán písemný souhlas. Přepis rozhovorů posloužil k co nejpřesnějšímu vytvoření kazuistiky a poté k sestavení individuálních možností přístupů k vybraným žákům.

Velice často se uvádí, že nadaní žáci jsou v kolektivu méně oblíbení, vyhledávají starší kolektiv a jsou uzavřenější. Pro ověření skutečnosti byl použit sociometrický test obsahující otázku: „Koho bys ze spolužáků v orchestru/ ve třídě **pozval/a (nepozval/a)** na party a proč?“ K usnadnění zodpovězení otázky- „proč“ byly respondentům předloženy i možnosti zdůvodnění. Tento test byl použit pouze pro Josefa S. a to sice ve dvou kolektivech. Předpokládalo se na základě rozhovorů, že soudržnost kolektivu orchestru bude na vyšší úrovni, než jeho třídní kolektiv. Zároveň se předpokládalo, že v třídním kolektivu bude méně oblíben. Z testu vyplynulo, že se první hypotéza nepotvrdila. I přes vysoký počet kladných výběrů byl výsledný index koheze nižší, než v kolektivu běžné třídy. Z důvodu nepřehlednosti vytvořených sociometrických matic byly pro jednotlivé kolektivy vytvořeny individuální sociogramy pro Josefa S. Z těchto sociogramů vyplynulo, že v kolektivu orchestru je velmi oblíben. Nebyla mu přidělena žádná negativní volba, pouze on udělil jednu. Naopak v sociogramu z běžné třídy se potvrdila hypotéza o jeho nízké oblíbenosti. V kolektivu orchestru byl označen jako společenský, přátelský, vtipný. Zatímco kolektiv běžné třídy ho hodnotil v přímém protikladu.

Z výsledků šetření vyplývá, že každý jedinec je osobnost s velmi specifikovanými osobnostními charakteristikami. Je nutný individuální přístup a osobní nadšení pedagogů i rodičů při jejich optimálním rozvoji. V dnešní době se stále více autorů a pedagogů této

problematicke věnuje. Domnívám se, že inovativní přístup je jen k prospěchu studentů a celé společnosti.

SEZNAM LITERATURY

ARMSTRONG, Thomas. Každý je na něco chytrý: jak odhalit a rozvíjet různé druhy inteligence. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 253 s. ISBN 978-80-262-0019-2.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.

DOČKAL, Vladimír. Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 248 s. ISBN 80-7106-840-3.

FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. Nadané dítě a rozvoj jeho schopností. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 126 s. ISBN 978-80-7367-297-3.

FOŘTÍKOVÁ, Jitka. Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009, 96 s. ISBN 978-80-86784-75-5.

JURÁŠKOVÁ, Jana. Základy pedagogiky nadaných. Vyd. 1. Překlad Jana Juřicová, Leona Jelínková. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006, 131 s. ISBN 80-868-5619-4

LANDAU, Erika. Odvaha k nadání. 1. vyd. Překlad Ivana Vízdalová. Praha: Akropolis, 2007, 162 s. ISBN 978-808-6903-484.

MAŇÁK, Josef. Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků: jejich rozvoj ve volném čase. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 1998, 134 s. ISBN 80-210-1880-1

MÖNKES, F a Irene YPENBURG. Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 98 s. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5

PETROVÁ, Alexandra. Tvořivost v teorii a praxi: (učební texty). 1. vyd. Praha: Vodnář, 1999, 169 s. ISBN 80-86226-05-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

SEJVALOVÁ, Jitka. Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase. Praha: IDM MŠMT, 2004, 60 s. ISBN 80-867-8403-7.

SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-807-3677-787.

ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody v pedagogice: S praktickými ukázkami. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012, 160 s. ISBN 978-802-4741-000.

Elektronické zdroje:

ČIHOVSKÝ, Jaroslav. Sociologický výzkum: Studijní text pro posluchače FTK UP

Olomouc. 2006 [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=sociometrick%C3%A1%20metoda&source=web&cd=5&ved=0CFoQFjAE&url=http%3A%2F%2Ftk.upol.cz%2Ffileadmin%2Fuser_upload%2FTK-dokumenty%2FKatedra_rekreologie%2FSociologicky_vyzkum_def_1_.doc&ei=C6bpT8CWEZSK4gSJm6CUDg&usg=AFQjCNEmBlphYjWf6LRt9hXtBCPa2_9oCQ

O Škole. *Open Gate* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.opengate.cz/cs/o-skole/index.shtml>

Zákon č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2005. PDF online. [cit. 2012-05-27]. ISSN 1211-1244. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na: http://www.msmt.cz/file/7876_1_1/download/

Seznam tabulek

Tabulka 1: Čtyři fáze kreativního procesu	15
Tabulka 2: Rozdíl mezi bystrým a nadaným dítětem	22
Tabulka 3: Sociometrická matice kolektivu orchestru	49
Tabulka 4: Sociometrická matice kolektivu třídy SPŠS.....	51

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma Renzulliho koncepce nadání	11
Obrázek 2: Mönksův model nadání.....	12
Obrázek 3: Triarchický model inteligence	12
Obrázek 4: Individuální sociogram pro Josefa S. v kolektivu orchestru	50
Obrázek 5: Individuální sociogram pro Josefa S. v kolektivu třídy SPŠS	52

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor zabývající se Alžbětou P.	2
Příloha č. 2: Rozhovory zabývající se Josefem S.....	19
Příloha č. 3: Sociometrický dotazník (Moreno)	40
Příloha č. 4: Ukázka tvorby Alžběty P.	42

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Rozhovor zabývající se Alžbětou P.

Příloha č. 1/1

Rozhovor s Alžbětou P.

Máš pocit, že k tobě učitel přistupuje individuálně, či stejně jako k ostatním v kolektivu?

To záleží na každém. Pokud chci, tak ke mně určitě individuálněji přistupuje, ale nevidím v tom žádný větší rozdíl.

Domníváš se, že jsou k tobě učitelé náročnější a chtějí po tobě více?

Ne, to určitě ne. Všechny hodnotí objektivně.

Jaké předměty preferuješ?

(smích) Nevím, asi počítačovou grafiku.

Musíš některému předmětu věnovat více času při přípravě?

Ani ne. Tato škola nemá moc vysoké nároky, takže se to dá zvládnout celkem bez přípravy. (opět smích)

Uvědomila sis někdy, že ti jde něco snáze?

No asi jo. Asi angličtina, jazyky a prostě výtvarka.

Kdy sis uvědomila, že v dané činnosti vynikáš?

To jsem si nikdy neuvědomila. Ono to tak nějak přicházelo samo.

Chodíš i do nějakého kroužku?

Ne. Chodila jsem dříve na keramiku, ale to byly jenom tři roky.

Dostáváš více úkolů ze školy?

Chci, ale moc často se to nestává. Ale jo, když se chystám na nějakou soutěž, tak jich dostávám více.

Máš i jiné oblíbené činnosti?

Ježiš, těch je spousta. Sport, šiju.

Upravuješ svůj volný čas podle povinností, které máš např. nácvik kreslení?

Ne. (smích)

Sleduješ dění ve svém oboru?

No určitě. Chodím na různé vernisáže a koncerty. Stýkám se skupinkou starších malířů.

Hlásíš se do soutěží sama, nebo býváš přihlášena učitelem, rodiči?

Většinou bývám přihlášena učiteli. Napadlo mě přihlásit se sama, ale většinou mě předběhnou. Ne, že bych to nějak sledovala. Bylo toho pořád tolik, že to nebylo potřeba. Že bych to hlídala pořád, áááááá..... nová soutěž, tam půjdu.

Rozhoduješ se dlouho, zda se soutěže zúčastníš?

Ne. Tak jako většinou si říkám proč ne, že jo.

Máš před soutěží obavy z konkurence?

Tak jasný, že jo. To je snad normální mít obavy.

Potýkáš se se strachem z neúspěchu?

Hmm, no jo.

Je někdo z tvých příbuzných nadaný?

Moje rodina je zainteresovaná hodně do hudby. Téměř všichni hrají. Jinak můj strejda je umělecký sklář.

Přivedl tě někdo z rodiny k dané aktivitě?

Ne. Akorát tat'ka, když jsem byla malá, tak mě přivedl k tomu malování tím způsobem, že si se mnou kreslil. Ale nikdo mě k tomu přímo jako nesměřoval.

Sledují příbuzní tvé úspěchy?

Chodí se mnou na soutěže.

Komentují, případně kritizují tvou práci?

To záleží na každém, že jo. Rodiče mě nekritizují.

Měla jsi vždy zájem rozvíjet svůj talent?

Asi jo, byla to moje volba to jít studovat. Takže asi určitě.

Měla jsi někdy pocit, že se nemůžeš hnout z místa? Kdo ti nejvíce pomohl?

No, většinou to zažívám každý rok.

Asi nikdo. Prostě se musím jít někam nebo něčím inspirovat. Hodně se chodím procházet, takže mě to napadne většinou venku. Ve chvíli, kdy to člověk ani nečeká.

Zvažovala jsi někdy možnost, že uvedenou aktivitu ukončíš?

No ani ne. Asi nikdy.

Byl, nebo je pro tebe někdo vzorem?

No asi ne, snažím se být svá.

Napodobuješ něčí styl, chování a názory?

Doufám, že ne. Snažím se být co nejvíce osobitá.

Jsou pro tebe rodiče, prarodiče, sourozenci či učitel vzorem?

Já nevím, teďka si to neuvědomuju. Ale řekla bych, že ani ne.

Jak se cítíš ve třídním kolektivu?

Cítím se tam dobře, ale nemyslím si, že bych byla nějak oblíbená, protože mám odlišné názory než ostatní a jsem dost kritická. Jak sama k sobě, tak i k okolí. Dokážu jim říci, co si opravdu myslím, když se zeptají na názor ohledně svých výtvorů. Poté jsou dotčeni.

Jsi spíše společenská? Upřednostňuješ kontakt se staršími?

Jsem společenská, alespoň si to o sobě myslím. Určitě více preferuji starší kolektiv, než své vrstevníky.

Ovlivňují tě názory tvých vrstevníků?

Určitě, ale spíš než od vrstevníků, tak právě od těch starších. Když se s nimi bavím, tak toho celkem dost pochyťm a poté mám čas se nad tím více zamyslet a něco si z toho pro sebe vzít. Takže mě to určitě ovlivňuje.

Chodíš do školy ráda?

No jak kdy. Radši bych si tvořila doma, než ve škole. Doma je mým ateliérem celý dům i zahrada, takže se mi lépe tvoří, než ve škole v uzavřeném ateliéru.

Jsi spokojená se svým výkonem?

No, mohl by být vyšší. Vyhrála jsem přímo jenom dvě soutěže, jinak jsem měla vesměs druhá místa. Soutěže pro mě nejsou privilegium, nejsou až zas tak důležité.

Máš před sebou nějaký cíl?

No určitě, teďka bych chtěla udělat vysokou školu, na kterou jsem se dostala. A poté bych chtěla ještě výš, než jen tuhle jednu vysokou. Chtěla bych třeba pak ještě na UMPRUM. V tuto chvíli jsem ještě přihlášená na jednu vysokou školu, kde bych studovala angličtinu. Takže pokud by dopadla i ta, tak bych ráda studovala obě školy najednou.

Sportuješ, nebo děláš jinou aktivitu?

Jezdím na kole, šiju. Dříve jsem taky hrála na čelo, což jsem teďka trochu omezila. Z důvodu, že jsem se potřebovala věnovat víc kreslení. Jinak dělám opravdu všechno možný, teďka mě akorát nic nenapadá.

Domníváš se, že máš všeobecný přehled?

No to se nedomnívám, protože ho nemám. Myslím si, že kdybych studovala gymnázium tak ho mám větší. Škola předurčuje mé zaměření, takže protože studuji daný obor tak se zaměřuji více na určité věci a na ostatní nezbývá takový prostor, jako například právě na gymnáziích.

Pracuješ hodně na počítači?

No poslední dobou popravdě čím dál víc. Samozřejmě něco na internetu, ale teďka mě hodně baví počítačová grafika, tak se i tomu hodně věnuji.

Máš pocit viny, když se málo připravuješ?

Záleží, o co jde, do školy si to až zas tak nevyčítám. Ale třeba co se týče přijímaček, tak jsem si to trochu vyčítala, že jsem mohla zapracovat na sobě víc. Mohla jsem tomu celkově dát víc času.

Jaký máš pocit, když jsi úspěšná?

Nevím, takový rozpačitý. Samozřejmě to člověka potěší, že něco vyhrál, ale současně v sobě mám takový pocit, který mi říká, že bych to měla v sobě potlačit. Přitom člověk je rád, že uspěl. Často si pak říkám, že to mohlo být lepší.

Jsi k sobě hodně kritická? Podceňuješ se? Věříš si?

A to zase nejsem moc, spíš tak jakože zdravě kritická, ale ne nějak moc. Myslím si, že se moc nepodceňuju. Věřím si, hlavně v té své aktivitě co dělám. To je právě problém většiny českých lidí, jdu někam a bojím se všeho. Jako taky mám strach, ale dokážu to ovládnout, mám sebevědomí.

Jsi ctížádostivá? Co jsi schopna obětovat pro úspěch?

Myslím si, že jsem ctížádostivá. Jsem schopna pro úspěch obětovat všechno. Samozřejmě svůj volný čas na úkor tréninkům atd.

Míváš pocit uspokojení z dobře vykonané práce?

No tak samozřejmě, kdo by neměl.

Pochválíš někdy sama sebe?

No jo, samozřejmě že se pochválím, když se mi něco povede.

Zažila jsi někdy pocit euforie při práci?

Takové to zapálení, jakože jo, teďka to je ono. Tak to určitě, ale to si myslím, že musí být u každé práce, pokud chci, aby to k něčemu vedlo. To nejde dělat s nějakým pocitem, jakože tak teďka něco nakreslím a je mi to jedno, něco z toho vyleze.

Byla jsi někdy kritizována?

No určitě, to by asi bylo zvláštní, kdyby ne.

Když se setkáš s neúspěchem, nebo s kritikou dokážeš se s ní vyrovnat? Případně se z ní poučit,

No určitě, myslím si, že kritika je pro člověka hodně důležitá. A mám ji ráda, když je ta kritika oprávněná. Dokážu se z ní poučit a většinou je mi právě ta kritika přínosem.

Na odstranění nedostatků začneš pracovat hned, nebo potřebuješ čas na zklidnění?

Jako samozřejmě nezačnu pracovat hned. Ale člověk si to uvědomí, takže se po čase snaží co nejvíce odstranit daný nedostatek.

Je pro tebe hnacím motorem spíše kritika, nebo pochvala?

No určitě spíš ta kritika, protože se z ní současně i poučím pro příště.

Od koho lépe přijímáš kritiku? Od rodičů, nebo učitelů?

No spíše od učitelů a od starších kamarádů a tak.

Musíš cvičit každý den?

Tak to určitě ne.

Bereš cvičení jako běžnou součást života?

Určitě, bez kreativity si nedokážu představit život. Já nejsem člověk, který by furt jenom někde kreslil. Já jsem spíš taková, že dělám i spoustu jiných věcí, jak jsem říkala tak teďka šiju. Takže bez toho si neumím představit život, jako že bych tady seděla a koukala na televizi, tak to určitě ne. Stále musím něco dělat, ať je to kreslení, šití, nebo vytváření.

Musíš se do cvičení nutit? Máš pocit sebeuspokojení po tréninku?

No tak například do školy téměř žádná příprava není, takže tam se do toho nutit nemusím. Ale když jsem se připravovala na ty přijímačky, tak tam byly poměrně velké požadavky, co se týče skic a pohybových skic, tak to jsem se musela nutit. To člověka jako moc nebaví, no. Jinak pocit sebeuspokojení mám jak kdy, když se mi to moc nepovede, tak asi moc ne.

Stanovuješ si při procvičování nějaký cíl?

Asi ne, to se prostě musí dostat do ruky a do hlavy.

Měl u tebe talent vliv na výběr střední školy?

No tak to asi určitě, vzhledem k tomu na jaké škole jsem. I když jsem nechodila do kroužků, jsem takový samouk. Prostě jsem zkusila talentové zkoušky a škola mě náhodou vzala.

Rozhodla ses tak sama, nebo po konzultaci s rodiči?

Sama. Samozřejmě, že moje rozhodnutí podpořili. Ale prostě jsme řekla, půjdu tam a tak jsem tam šla.

Máš pocit, že pro tvůj rozvoj je daný typ školy vhodná volba?

Vzhledem k tomu, že jsem nebyla nijak připravovaná, tak ta škola byla asi vhodná pro mě, co se týče mých tehdejších dovedností. Jinak bych si teďka zvolila lepší školu, nemyslím si, že tahle škola je nejlepší.

Při výběru dalšího studia budeš preferovat svůj talent?

Určitě budu. Již jsem přijata do Plzně na ilustraci a grafiku. Samozřejmě jak již jsem říkala, ještě se hlásím do Plzně na angličtinu, protože ta mě taky hodně baví a jde mi. Ve škole není zas taková možnost rozvoje, takže nevím, jestli mi to dopadne. Ve třídě máme pomalejší žáky, takže já se tam většinou nudím. Koukám z okna a často mě díky tomu napadne mnoho námětů na kreslení.

Obracíš se na rodiče pro radu při důležitých rozhodnutích?

No, já mám hodně svůj názor, takže když si jsem něčím opravdu jistá, tak se ani moc neptám. Jen když si nejsem úplně jistá, tak se jich zeptám co si o tom myslí.

Rozhovor s maminkou Alžběty

Co vás přivedlo k tomu, že Vaše dítě má určité nadání?

Tak ono se to dlouho neprojevovalo, ona byla hodně kreativní ve všech různých směrech. Myslím si, že má, nebo měla hudební nadání, protože od první třídy chodila hrát a vždycky jsme ji spíš vedli tím hudebním směrem. Mysleli jsme si, že pokud se bude vzdělávat umělecky, tak hudbou třeba na konzervatoři. Nikdy jsme tomu malování nepřikládali takový význam a váhu. Jako hezky malovala, ale až vlastně v deváté třídě se tomu začala více věnovat. Začalo to vlastně tím, že paní učitelka vybrala její práci na výstavu Naše galerie, kde se umístila na druhém místě. Tím si vlastně uvědomila, že jako dobrý, že jí to asi jde. Takže jí k tomu vlastně přivedla paní učitelka. Do té doby jsme to vlastně vůbec nezaznamenali, tak jako chodila chvilku na keramiku. Doma si malovala, jak si většinou holky malují, ale každopádně jsme dávali tu váhu spíše té hudbě. Vlastně v devítce dělala přijímací zkoušky na gymnázium, které udělala. Přijali jí a najednou se to otočilo a my jsme tam pak museli psát dopis, že nenastoupí. Byla se totiž podívat ve Velkém Poříčí na Dni otevřených dveří, ze kterého byla ona i manžel nadšená. A vlastně poté nastoupila do Velkého Poříčí. Poté v prvním ročníku se jí tam přestalo líbit a chtěla jinam. Připadala jí špatná úroveň té školy, byla z ní zklamaná. Chodila totiž na základní školu, která byla matematicky zaměřená, a byl na ně vynakládán poměrně velký tlak a tam chytla učitele, který neměl až takové požadavky, jelikož se jedná o umělecky založené děti. No a ona měla kamarády, co studovali v té době v Praze na Helichovce grafiku. Bohužel v té době, díky tomu, že neměla ty roky cvičení co ostatní a byla samouk, tak její výkony nebyly až tak dobré. Vlastně se vypracovala na tu úroveň co je za poslední dva roky. Takže tehdy z toho, že se nedostala jinam, byla hodně zklamaná. Chtěla tehdy i na internát a vlastně pořád chce pryč a osamostatnit se.

Má Alžběta sourozence?

Ano, dvě sestry. Ta starší žije v Anglii a té mladší je 14, takže je prostřední.

Projevovala se výchovně jinak než její sourozenci?

Každá je úplně jiná, úplně diametrálně. Alžběta je vyloženě umanutá, jak s tou výtvarkou, tak i s hraním. Byla zvyklá, že jí všechno jde. Třeba, když začala hrát na čelo, tak ono to prostě nejde samo, tak potom byla vzteklá, fialová. Většina dětí se naštve a skončí, jí to naopak tím vztekem hnalo. Slzy jí tekly, měla bolavý prstíčky od těch strun. Prostě ty první dva roky byly těžký, ale nevzdala to. Prostě od jakživa s ní je těžký pořízení.

Snažili jste se o její rozvoj i v jiných oborech?

Ve sportu určitě ne, manžel se sice snažil nějaké běžky, lyže to jo. Ale určitě jsme jí nepřihlásili nikam na sport, to ne. Spíše co se týče té hudby, nebo manžel si s ní rád maloval. Já jsem se snažila probudit v nich zájem o historii, ale to se mi ani u jedné dcery nepovedlo.

Jaké je Vaše a Vašeho manžela nejvyšší dosažené vzdělání?

Já mám gymnázium a pak mám ekologii, tehdy to bylo něco jako dnešní Vyšší odborné školy, akorát to tehdy nekončilo žádnými státními zkouškami. Studovala jsem to při zaměstnání, ale nemám z toho žádný titul. Manžel je truhlář.

Integruje se Vaše dítě dobře do kolektivu, či je individualista?

V určitých směrech je individualista, ale zase jí nedělá problém se do určitého kolektivu vmístit. Ať se jedná o kolektiv výtvarný, hudební. Neříkám, do technických asi ne, ale do těch uměleckých kolektivů zapadne asi všude.

Zúčastňuje se ráda soutěží?

Já nevím, myslím si, že asi jo. Protože furt v něčem je. Případně mi, že má filozofii: když chtějí, abych tam šla tak já tam půjdu. Asi tak.

Jste Vy, Váš manžel, její sourozenci, prarodiče pro ni vzorem?

No tak já určitě ne, jestli manžel přes to malování, tak trochu. Jestli jí k tomu jakože navedl, ale já určitě ne. Myslím si, že kdyby si s ní manžel doma nekreslil tak třeba ani dneska nekreslí. To je fakt, tak trochu jí k tomu vedl tím, že si spolu jen tak pro radost malovali.

Nadaný žák ve výuce

Jakým způsobem rozvíjíte nadání svého dítěte?

Já už ji nijak nerozvíjím, prostě to necháváme plynout.

Domníváte se, že Vaše dítě potřebuje větší finanční, nebo časové prostředky pro svůj rozvoj?

Asi jo, ale to je spíš tím, že jsou na jiných věkových úrovních. Ono se to časem pak všechno urovná, ale na ty různé soutěže jsou vynaloženy větší náklady.

Potýkali jste se s problémy při výchově Alžběty?

Tak potýkali, střety názorů. Ale tak asi jako všude, generační rozdíly, názory. My jsme už dost konzervativní.

Myslíte si, že je přizpůsobivá?

No já myslím, že moc ne. Prostě si jde tvrdě za svým. Je hodně samostatná, prostě má svoji linii a nikdo mi do toho nemluve, protože já chci tohle.

Je sebevědomá?

No to je, ale to asi v odvětví, ve kterém chce jednou uspět, musí. Manžel říká, že má tah na branku. Nikdy se nebála někam jít, soutěžit.

Myslíte si, že chtěla někdy sama rezignovat?

Ne, myslím si, že jí to naprosto nikdy nenapadlo. No určitě ne.

Uplatňovali jste při výchově vzor svůj, nebo někoho jiného?

Radši ne, ona je hodně osobitá, takže to ani nebylo potřeba.

Máte pocit, že se Vaše dítě seberealizuje?

Myslím si, že se realizuje dost a to i v jiných oborech. Hraje v divadle, různé kapely. Vždycky se tak jako zaměří určitým směrem a jde jí to. Myslím si, že tahle její velká komplexnost byl problém při výběru vysoké školy, kde se po ní chce úzké profilování.

Máte pocit, že má radost ze svých výsledků? Motivuje jí to k další činnosti?

Myslím si, že ano. Bylo by to takové divné, kdyby ne.

Chce se v určitém oboru dále rozvíjet?

No to chce, už je i přijatá na vysokou školu.

Jak často se věnuje tvorbě?

Když jí políbí múza. Ona má spíš takové období, nedávno měla období vyrábění šperků, to prostě půl roku pořád jenom vyřezávala. K vánocům si přála ruční brusku, no tak jí dostala. Takže, kdybychom jí dali šminkový stolek, tak ho asi nevyužije no. Ted'ka má zase třeba šicí období.

Směřujete vzdělání v daném oboru pro budoucí povolání Vašeho dítěte, či to berete jako doplnění jeho vzdělání?

No tak asi jako povolání, i když ještě tu angličtinu do toho, ale to spíš asi podpoří, bude to taková pomůcka. Jednou se chce totiž odstěhovat do Anglie. Zrovna včera jsme to řešili, kdyby se neuživila uměním tak by mohla učit angličtinu. Což ona rezolutně zamítla, že nechce a nebude učit angličtinu. Prostě půjde do světa a v Londýně si otevře nějakou galerii. Když jí bylo čtrnáct, tak jsme tam byli společně a pak dva roky na to v šestnácti tam odjela sama. Loni si skončila školu už v dubnu a odjela tam až do poloviny srpna. Poté si musela dodělat zkoušky, protože ve škole dostala z některých předmětů neklasifikováno.

Pokud se setkala s neúspěchem, či negativním hodnocením jak jste reagovali?

Vlastně jediný neúspěch u ní byl to nepřijetí do Prahy. To byla hodně nešťastná a zklamaná. Naopak já jsem vzhledem k tomu, že v té době byla v prvním ročníku, byla ráda, že zůstane doma. A jak ted'ka vyhrála tu první cenu v té celonárodní soutěži, tak to zprvu vypadalo, že jí vyloučili. Nejprve totiž hlasovala odborná porota a poté se výtvořily umístily na internet, kde hlasovala veřejnost a její práce na internetu k nahlédnutí nebyla. To jí napadlo, že jí prostě vyloučili, protože ostatních 300 prací tam bylo, ale její ne. Nenapadlo nás totiž, že když vyhrála v jiné kategorii u té odborné poroty, tak že už nemůže soutěžit v další. Tak to byla hodně našťavaná. Četla si podmínky pro vyloučení, kde zkonstatovala, že tam nic takového nemá. Nebylo by to totiž poprvé, co jí z nějaké soutěže

vyloučili. Soutěžila totiž i se svými šperky, kde byla umístěna v kategorii počítačová grafika. Vytvořila šperky a k tomu příručku. Ovšem vedení školy do soutěže zaslalo pouze příručku, ale šperky již ne. Ovšem porotě šlo i o šperky. Volali do školy, že je z tohoto důvodu vyloučena. Ředitel slíbil, že šperky ihned doveze, bohužel už bylo pozdě a nepovolili mu je dovést. Z toho důvodu byla naštvaná, že ji podruhé v krátké době vyloučili z další soutěže. Až později se dozvěděla, že je vítězkou.

Máte pocit, že neúspěch či kritika může být přínosem k jejímu rozvoji?

Asi jo, bude se snažit, aby to bylo příště lepší. Nerada přijímá kritiku.

Museli jste jí někdy k práci nutit?

Ne, tak to určitě ne. My jí do tohohle vůbec nemluvíme, to záleží pouze na ní a na její náladě. Jak jsem říkala, kdy jí políbí múza.

Pokud se zabere do práce, je nutné ji usměrňovat?

Ne to ne, protože ona si stejně udělá to, co chce ona.

Myslíte si, že má svůj určitý harmonogram?

U ní to je určitě podle nálady, nikdy nebyla taková, že by dodržovala denní program pravidelně.

Přizpůsobujete režim svého dne potřebám Vašeho dítěte (i v minulosti)?

No tak hlavně s tou dopravou, když jezdila na kroužky do Náchoda, ale to už je hodně dlouho. Ona byla vždycky hodně samostatná, takže nás ani moc nepotřebovala. Z důvodu dojíždění jsme ji už ve třetí třídě dali na základní školu do Náchoda, kde umělecká škola byla hnedka naproti. Od té třetí třídy se o sebe starala sama. Jinak já jsem na žádné její soutěži nebyla, až potom na vyhlášení, ale jinak ne.

Při výběru další formy studia se zaměří na obor, ve kterém vyniká?

Zřejmě ano. No tak na Matfis nejde.

Rozhovor s učitelkou na SŠTPT

Jak asi dlouho trvá, než poznáte charakter žáka?

No u někoho to poznáte opravdu hned a u někoho to chvíli trvá. Například u Alžběty to trvalo asi ten rok. Ona si to tak všechno oťukávala, zkoušela nějaké věci a pak vlastně, když prorazila tak jí to povzbudilo. Zprvu se jí nedařilo všechno hned, až později měla úspěch.

Uplatňujete víc kolektivní přístup?

Já bych řekla, že ne. Spíše se snažím rozvíjet osobnost v každém žákovi.

Zadáváte všem žákům stejné úkoly i termíny?

Termíny dávám stejné. Úkoly u jednotlivých žáků jsou trochu rozdílné, když je člověk osobitý tak mu nechávám prostor, abych ho neomezovala.

Zohledňujete časovou rezervu u žáků s poruchou učení?

No určitě, zrovna u Alžběty ve třídě byly dvě žákyně. Vždy dostaly čas navíc, u maturitních zkoušek dostaly také 100% času navíc.

Pokud víte, že žák úkol splnil bez obtíží, očekáváte příště stejný přístup?

Většinou ano. Především u Alžběty a Estery to očekávám.

Bylo zřejmé od prvopočátku, že je Alžběta nadaná?

No určitě, to určitý citění třeba pro barvy to v člověku je vidět i na první pohled. Už i podle toho jak se obléká, co dělá, to v něm všechno vidíte. Kresebně to je sice něco trochu jiného, ale to, že v něm nějaká ta kreativita je poznáte hned.

Máte pocit, že si je Alžběta vědoma, že v uvedeném oboru vyniká?

No ono většinou jí to říkali spolužáci a hodně to bylo i na základě úspěchů, když něčeho dosáhla. Člověk, když něco vyhraje, tak se mu začne zvedat sebevědomí a pak i jinak kouká sám na sebe. Do té doby, než mu to nikdo neřikal tak je pokorný a skromný. A třeba v případě Alžběty, když tam bylo vítězství za jeden plakát, pak dva plakáty a má někde úspěch, tak se začne i trochu jinak chovat.

Nadaný žák ve výuce

Současně Bětko už přišla s takovým elánem a odhodláním, a když se jí to všechno hnedka nedařilo, tak jí to jakože nakoplo k tomu, aby dělala víc.

Přemýšlíte o tom, jak ji individuálně motivovat?

No tak určitě. Ať člověk chce, nebo ne tak si práci nosí domů a přemýšlí nad tím a vlastně ho to zasáhne. Nejde to tak, že by člověk vypustil a prostě šel domů z práce s čistou hlavou. To určitě ne, člověk nad tím přemýšlí, jak by to šlo jinak a kde by to mohl ještě vystavit, jak by to mohl vylepšit. Kolikrát nad tím přemýšlím v noci, jak by to šlo. Fakt, že jo, prostě je to tak dané.

Vymýšlíte pro ni specifické úkoly, aby odhalila svou kreativitu?

Ono se to většinou projeví samo, když chce člověk něco mermomocí udělat, tak to prostě pak nejde za každou cenu. Často se stává, že si člověk něco dělá, dělá stylem pokus omyl a vyjde to mnohem lépe, než kdyby to zamýšlel. To se často stává.

Každý opravdový výtvarník má takové své období, kdy dělá a dělá a dosáhne na nějaký vrchol, např. výstavy. Poté máte dosáhnout ještě výš, předvést lepší výkon, tak to dá strašné práce, energie a vlastně jste vyčerpaný a potřebujete se odreagovat. Výtvarníci odpočívají tím, že se vrhnou na nějakou jinou oblast např. výrobu šperků. Poté, co Alžběta vyhrála soutěž, tak byla unavená, musela se odreagovat jiným způsobem, vrhla se na výrobu šperků, teďka prý šije. Prostě se odreagovat jinou činností, samozřejmě i u kola se odpočívá, ale není to prostě to pravé. Může se stát, že dojdete do stádia, kdy máte výborný vybavení a sedíte a prostě to nejde. Musíte prostě vypnout a dělat třeba měsíc úplně jiné věci, ale to má opravdu snad každý opravdový umělec.

Předpokládáte, že žáci daný úkol rozvinou sami? Pokud ne, snažíte se je motivovat k vyšší produktivitě?

To se předpokládá, ale co jsem se naučila během doby, co učím. Tak, čím více žáka osekáme a dáme mu k dispozici třeba jenom tři barvy, nebo prostě nějaké ohraničení, tak se mu dělá lépe, než když mu dáme naprostou volnost, tak on je z toho až zdeptaný. Neví potom co si vybrat a plácá se v tom. Omezení může být jak termínem, tak technikou, rozměrem, i když si to oni někdy nemyslí a berou to jako: „Ježiš, nemůžeme použít víc barev, to je nuda.“

Jaký způsob používáte při rozvoji nadání u žáků?

To je hodně individuální. Samozřejmě, že jim dáváme možnost někde vystavovat, nebo motivaci v nějakých soutěžích, větší plátna. Možnosti realizovat se, ale to je u každého žáka jiné.

Preferujete vždy individuální přístup?

Troufám si říct, že ano. Ono to totiž ani jinak nejde, protože je každý jiný a potřebuje svůj čas. A třeba abych ho víc pochopila, když něco dělá.

Snažíte se spolupracovat i s rodiči?

Vlastně maminku jsem viděla jenom jednou a to jsme společně hledaly její ztracený mobil. Jinak jsem jí vůbec neviděla. Rodiče některých žáků jsou aktivní a chodí na vernisáže. Poté ty rodiče znám a potkáváme se na různých soutěžích. Takže jde hodně i o ten zájem rodičů.

Informujete rodiče Alžběty o jejích výkonech?

Ten zájem by měl být oboustranný, a jelikož tam ten zájem takový není... Víte, já mám těch žáků hrozně moc, abych obvolávala někoho, kdo o to nemá zas takový zájem.

Máte pocit, že se Alžběta setkala se vzorem ve škole?

Ona si hodně padla no noty s její spolužačkou Esterou a řekla bych, že díky tomu, jak se podporovaly a zdravě spolu soupeřily, tak se obě hodně zlepšily a vypracovaly se. Měly i hodně podobné věci jednu dobu, nechci říci stejné, ale stylově hodně podobné. Nechci Vám lhát, ale když v té třídě není nikdo lepší, nebo na stejné úrovni, tak nemáte potřebu se zlepšovat, protože nemáte přirozenou konkurenci. A v té třídě kromě Alžběty a Estery nebyl nikdo na takové úrovni, aby se s nimi mohl srovnávat. Byly tam holky, co by je to bavilo, ale prostě neměly ten dar, takže v nich prostě neměly tu konkurenci. Na druhou stranu díky tomu, že nebyla průměrná a viděla, že její věci mají úspěch tak jí mohlo růst i sebevědomí. Kdyby šla hnedka na UMPRUM, kde by od začátku nepatřila zřejmě k nejlepším tak by jí to mohlo deptat a nesnažila by se tolik. Zde je za hvězdu, kterou motivace hnala dále se zlepšovat.

Jaký máte názor na její oblíbenost v kolektivu? Integrovala se do třídy bez problémů, či je spíše individualista?

Jak už jsem říkala, hodně se semkly s tou Esterou. Nekolektivní určitě není, ale prostě jsou jiné oproti zbytku třídy. Byly spíš takové individualistky samy pro sebe.

Jaký je její třídní kolektiv? Nevyděluje ji, nebo naopak nevyužívá?

Tam to chytly tak, že nejsou moc výtvarně naladěni. Rok předtím byl kolektiv intelektuálů, který chodil na vernisáže a různé akce. Právě s tou loňskou třídou chodila Alžběta často a víc si s nimi rozuměla. Prostě to je o štěstí koho zrovna chytnete. Tady jsou žáci, kteří tomu nevěnují tolik a nenaplnuje je to tak jako Alžbětu s Esterou. Nemají k tomu takový vztah. Jinak určitě jí nevyužívali, to by se Alžběta nenechala a vydělovala se spíše ona.

Máte pocit, že mají Vaši studenti dostatečný prostor pro seberealizaci?

Myslím si, že určitě. Právě že někdy dostanou takové možnosti, že toho někdo ani nevyužije. Prostě jsem jim říkala, kde jinde si zkusíte dělat plátno dva na dva metry. A právě že hodně jich ani nechtělo, třeba i Alžběta. Prostě mají tu volbu, můžou, nemusí. Je to prostě o tom co člověka baví, byly tu holky, co malují pravidelně na plátna a ty se toho nebály a vzaly si ta velká plátna. Alžběta je taková všestranná, ale nejvíc jí sedí ilustrace.

Máte pocit, že svůj talent rozvíjí Alžběta dostatečně a ráda? Má rezervy?

Myslím si, že tady ta výuka jde prostě postupně, takže se rozvíjí přiměřeně věku. Rozhodně si myslím, že rezervy nemá, spíš opravdu to souvisí s tím věkem. V každém věku člověk udělá určité věci a prostě to nejde přeskočit. V každém období zažije něco jiného a vezme si z toho něco, když půjde důsledně dál a dál, tak si myslím, že může opravdu něco dokázat. Myslím si, že v daném věku dělá těch věcí tak akorát, člověk prostě taky musí žít.

Seznámí se svými úspěchy kolektiv?

To asi jo. Navíc my jsme malá škola a malé třídy, takže to se prostě neutají.

Pokud jste byla kritická k jejímu výkonu, mělo to pozitivní odezvu, nebo se naopak zastavila v rozvoji?

Určitě si nechá poradit a poučí se z toho. Někdy i sama přiznala, že to odflákla a šlo to prostě udělat líp, poté to přepracovala.

Je v jejím případě nutná pochvala a podpora?

Je to propojený, nikdy nemůžete člověka jen chválit a nikdy nemůžete člověka jen hanit. Prostě tam musí být to vyvážení. Tím, že je ze začátku pochválím, tak tím ho motivujete, nebo jemně říct ty nedostatky s tím, že řeknete, jde to opravit, nebo čím to zlepšit. Obojím se člověk motivuje.

Máte pocit, že aktivně chce pracovat sama na sobě?

No to určitě. Je to vidět na jejich úspěších v posledních dvou letech, jak se neustále zlepšuje.

Poznáte, kdy je domácí příprava méně kvalitní?

No to stoprocentně. Alžběta třeba ví, že je v nějakých věcech dobrá a nedává do toho tolik, i když si to uvědomuje. Ale dává do toho tolik, kolik je v jejím věku optimální. Mám tady spoustu studentů, kteří jsou nadaní a celý talent tady promarní, protože nepracují tak jak mají.

Vyžadujete každodenní přípravu?

Pouze návrhy, ale to záleží opět na typu člověka. Někomu to jde a má to rychle a hned a někomu to nejde a můžete ho tu dusit klidně několik hodin a ten nápad nemá a nemá.

Máte pocit, že si student vybral Vaši školu správně?

Alžběta si myslím, že určitě. Myslím si, že kdyby šla právě na tu UMPRUM, kde by měla velkou konkurenci, tak je otázka, jestli by byla tam, kde je teď. Myslím si, že tady to pro ni byl dobrý start a hodně jí to dalo. Samozřejmě, že se jednou setká s tím, že jsou na tom lidi stejně jako ona, nebo že jim to jde snáz, ale pro ni to byl prostě dobrý start. To je stejné jako když někoho dáte na gymnázium, neustále má jedničky a teďka přijde tam a je na čtyřkách. Je to velká zátěž a psychicky se cítí špatně, protože se cítí nekvalitní.

Nadaný žák ve výuce

Příloha č. 2: Rozhovory zabývající se Josefem S.

Rozhovor s Josefem S.

Máš pocit, že k tobě učitel přistupuje individuálněji, či stejně jako k ostatním v kolektivu?

No to jo, třeba u skladeb vždycky nechá výběr na mě, nebo mi něco doporučí. To určitě.

Domníváš se, že jsou k tobě učitelé náročnější a chtějí po tobě více?

Tak určitě, protože jezdím na soutěže. Když jezdí někdo na soutěže, tak se k němu přistupuje jinak, než k ostatním. Více procvičujeme korepetice, souhru s ostatními např. v Big Bandu. Dříve jsem musel chodit i na nauku, ale to mě moc nebavilo. Spíš mi to připadalo jako ve škole a to mě na tom nebavilo. Nauku už ale nemám.

Jaké předměty preferuješ?

Ve škole ten hlavní předmět, což je konstrukce pozemních staveb. Tam je všechno co jsme se učili v teorii převedeno do praxe. A pak deskriptivu, ta mě baví moc a jsem i nejlepší z druháků. A taky rýsování, kvůli tomu jsem šel na tuhle školu.

Musíš některému předmětu věnovat více času při přípravě?

Podle toho na jaký. Třeba na český jazyk se musím víc připravovat, především když máme psát pololetní práce, kvůli pravopisu.

Uvědomil sis někdy, že ti jde něco snáze?

No tak třeba ta deskriptiva, protože to v tom hnedka vidím. Takže mi to pak jde líp.

Kdy sis uvědomil, že v dané činnosti vynikáš?

Asi před třemi lety, když jsem byl na soutěži a získal jsem první místo v krajském kole. A vlastně z těch nástrojů co hrály, tak tenor jsem tam byl jediný, tak to už jsem si říkal, že tak trochu vynikám.

Dostáváš ve škole, či kroužku úkoly navíc?

Asi pořád stejně jako v průběhu let, akorát před soutěží máme víc nácviků a musím více trénovat.

Přihlásili tě do kroužku rodiče, nebo jsi chtěl sám z vlastní iniciativy?

Rodiče, u nás už hráli i sourozenci, takže se to očekávalo.

Navštěvuješ i jiné kroužky, nebo zájmové činnosti?

Dříve jsem navštěvoval, ale nyní už ne. Dělal jsem gymnastiku a potom atletiku. Gymnastiku jsem přestal navštěvovat kvůli učitelce a atletiku jsem dělal po celou dobu základní školy, ale pak na střední už kroužek nebyl. A já už jsem to jinde nevyhledával, protože jsem měl málo času celkově. V pondělí jsem jezdil na nácvik s orchestrem, a pak jsem taky měl odpolední vyučování ve škole a už se to všechno nestíhalo.

Máš i jiné oblíbené činnosti?

Tak různé sporty, ale dělám je spíše rekreačně.

Své volnočasové aktivity upravuješ podle splněných povinností (cvičení, kroužky)?

No nejdříve dělám věci do školy, pak se snažím trénovat. Zbytek mám na tu zábavu, třeba počítač. Teďka tam ale máme nastavené časy, takže se tam málo kdy dostanu.

Sleduješ dění ve svém oboru?

Tak to spíše ne, to akorát, jak hraju se symfonickým orchestrem, tak hlídám termíny koncertů, abych se mohl dostavit, ale jinak asi ne.

Chodíš na koncerty, vernisáže?

Když se naskytne příležitost třeba v náchodském Beránku, teďka tam vystupoval Plíhal tak tam jsem byl, ale jinak moc ne. Spíše tak jednou za čas. Na vernisáže ne, to ne.

Hlásíš se do soutěží sám, nebo býváš přihlášen učitelem, rodiči?

Většinou až paní učitelka.

Rozhoduješ se dlouho, zda se soutěže zúčastníš?

Většinou to je tak, že mi je oznámeno, že tam prostě půjdu. Ona to je vlastně pocta, jít na soutěž, že to prostě není jen tak pro každého. Tak už tam jdu.

Máš před soutěží obavy z konkurence? Potýkáš se se strachem z neúspěchu?

Konkurence se nebojím, spíše toho, abych to nezkazil. Většinou to odbourávám tím, že si říkám: „Jsem v pohodě“, ale moc to nepomáhá. Třeba všichni kolem říkají, že mám hrát pro radost a tak, jenže pořád je ve mně, že to hlavně nesmím zkazit.

Je někdo z tvých příbuzných nadaný?

U nás hrají všichni aktivně na nějaký nástroj, jen sestra už přestala. Jinak hrajeme opravdu všichni a všichni sourozenci působíme v symfonickém orchestru.

Přivedl tě někdo z rodiny k dané aktivitě?

Hlavně asi taťka, on už jako kluk sám hrál. Poté to ukončil, ale lituje toho.

Sledují příbuzní tvé úspěchy?

Většinou taťka jezdí se mnou a mamka fandí z domova. A s prarodiči, to je jak kdy, třeba na té celostátní soutěži byli. Bydlí totiž u Prahy a ta soutěž probíhala v Praze, takže se jeli podívat.

Komentují, případně kritizují tvou práci?

Tak to ne, většinou řeknou, že to bylo pěkný a to je tak všechno. Taťka ten to umí a vidí ty chyby, tak ten občas něco řekne. Posoudí to trochu odborněji.

Měl jsi vždy sám zájem rozvíjet svůj talent?

No měl jsem takové období, kdy mě do toho museli tlačit lidi kolem mě. Hlavně taťka s paní učitelkou.

Měl jsi někdy pocit, že se nemůžeš hnout z místa? Kdo ti nejvíce pomohl?

To jsem měl, to mně pomohla hlavně paní učitelka. Třeba, když jsem nezvládal naučit se nějaké věci, co bych měl zvládat. Tak jsme dělali různá cvičení, aby se to prostě odbouralo.

Zvažoval jsi někdy možnost, že uvedenou aktivitu ukončíš?

To bylo ještě před založením symfonického orchestru. Prostě mě to nějak v tom období nebavilo a začal jsem trénovat akorát pár měsíců před soutěží. Ale myslím si, že teďka už to je dobrý, a že to bude ještě lepší právě díky tomu orchestru, že tam máme dobrý kolektiv a kvůli tomu se chci i zlepšovat, abych jim to tam nekazil.

Byl, nebo je pro tebe někdo vzorem? Napodobuješ něčí styl, chování a názory?

No tak hlavně tat'ka a to nejen v hudbě, ale i v chování.

Jak se cítíš ve třídním kolektivu (kroužku)?

No tak ve třídě se cítím, jako kdybych tam nepatřil a byl jsem nějaký divný, ale to není ani tak kvůli hudbě jako spíš díky mým názorům na život. Jsme totiž věřící rodina. A v orchestru mě berou jako baviče, dobrého kamaráda. Tam zapadám mnohem lépe.

Jsi spíše společenský? Upřednostňuješ kontakt se staršími?

Asi jo. Spíš jde o to, s kým si víc rozumím, je mi věk skoro jedno. V orchestru máme různé věkové rozložení a rozumíme si a jsme dobrá parta.

Ovlivňují tě názory tvých vrstevníků?

Když nad tím přemýšlím a když uznám, že to tak mělo být, tak se podle toho zachovám. Pokud mi řeknou, že něco hraju blbě a ať se naučím to a to, tak mě to ovlivní. Naopak, když mi řeknou, že mám hrozný boty a ať nosím modernější, tak se na ně vykašlu. Takže jde hodně o to, čeho se to týká a zda se z toho mohu poučit.

Myslíš si, že jsi v kolektivu oblíbený?

No tak v orchestru jo a na té střední spíše mezi některými kamarády. Naše třída je hodně na skupinky.

Chodíš do školy rád?

Podle toho v jaký den, třeba ve čtvrtek nechodím do školy rád. Máme totiž devět hodin a z toho jsme čtyři hodiny na počítačích, což je celkem těžký předmět. Naopak třeba v pátek chodím rád do školy, máme totiž předměty, které mě baví. Prostě, jak kdy.

Nadaný žák ve výuce

Jsi spokojený se svým výkonem?

V tuhle chvíli jo, ale mohlo by to být lepší. Na té soutěži jsem získal málo bodů, protože to mohlo být i lepší, i když jsem nakonec skončil na prvním místě. Měl jsem to asi málo natrénované. Soustředil jsem se hlavně na to, abych to zahrál dobře. Už jsem se ale nesoustředil na to, jak to zní a neprožíval jsem to tolik, což se dá taky nacvičit.

Máš před sebou nějaký cíl?

Mám spoustu cílů. Teďka nejbližší cíl je udělat maturitu, založit rodinu. Možná vyhrát absolutního vítěze v soutěži, ale to bych musel být opravdu dobrý.

Sportuješ, nebo děláš jinou aktivitu?

Jezdím na kole, ale žádný sport nedělám pravidelně.

Domníváš se, že máš všeobecný přehled?

No takový průměrný.

Pracuješ na počítači hodně?

Hraju si tam hry, ani ne interaktivní spíše bojové a strategie.

Máš pocit viny, když se málo připravuješ?

Mám. Pro příště se více snažím udělat si na to více času, nebo spíš si často říkám, že to udělám.

Jaký máš pocit, když jsi úspěšný?

Jo, dokázal jsem to, ale byly tam ty chyby. Mohlo to být lepší, no tak třeba příště.

Jsi k sobě kritický? Podceňuješ se? Věříš si?

Jsem k sobě kritický a k okolí trochu taky, protože řeknu svůj názor.

No věřím si, třeba po té celostátní soutěži, jak jsem dohrál, tak jsem si říkal, že jsem to zahrál fakt dobře. Paní učitelka mi naopak říkala, že jsem tam měl spoustu chyb a ještě to byl divný tón a tak.

Jsi ctížádostivý? Co jsi schopen obětovat pro úspěch?

Asi jo. Třeba teďka jsem chtěl prostě dosáhnout toho prvního místa, tak jsem se na to připravil pořádně, abych se umístil. Samozřejmě více tréninků.

Míváš pocit uspokojení z dobře vykonané práce?

Jo, já jsem vždycky rád, když mě někdo pochválí.

Pochválíš někdy sám sebe?

No asi jo, když se mi opravdu něco povede tak se pochvám.

Zažil jsi někdy pocit euforie při práci?

No to jsem měl, většinou to je tak o pauze, když hrajeme na nějakém koncertě. Tak hrajeme třeba hodinu, pak máme pauzu a pak hrajeme dál. Tak právě vždycky o té pauze. To je parádní no.

Byl jsi někdy kritizován?

Vždycky, když jsem něco zkazil. Když na koncertě hraju sólo a trochu to pokazím, tak ihned potom dostanu vynadáno jak to, že jsem to zkazil, když to hrajeme skoro půl roku.

Když se setkáš s neúspěchem, nebo s kritikou dokážeš se s ní vyrovnat? Případně se z ní poučit?

Přijímám to tak, že jsem si to zasloužil a musím to pro příště napravit. Určitě se z toho pro příště poučím.

Na odstranění nedostatků začneš pracovat hned, nebo potřebuješ čas na zklidnění?

Tak jak je potřeba, když to mám předvést hnedka další týden, tak na tom začnu pracovat hned. Pokud ovšem třeba až za dva měsíce, tak si dám chvíli čas.

Je pro tebe hnacím motivem spíše kritika, nebo pochvala?

No spíš ta pochvala, než kritika.

Od koho lépe přijímáš kritiku (rodiče, učitel)?

Spíše od starších celkově. Pokud bych si měl vybrat mezi rodiči a učitelkou, tak spíše od učitelky. Záleží na tom, v čem kritizuje. Pokud mě kritizuje v hudbě, tak to jo, ale pokud mě začne kritizovat v tom, jak mám žít, tak to asi ne.

Musíš cvičit každý den?

Jo, je to potřeba, protože jinak by odešel nátlak a pak to je špatný.

Musíš se nutit? Máš pocit sebeuspokojení po tréninku?

Jo, ještě to není tak, že si jdu zahrát jen pro radost. Chtěl bych toho ale jednou dosáhnout.

Stanovuješ si při procvičování nějaký cíl?

Ano, když třeba musím natrénovat nějakou pasáž, tak jí prostě trénuju tak dlouho, dokud mi to nejde.

Měl u tebe talent vliv na výběr střední školy?

Určitě měla vliv ta samotná kreativita (kreslení, rýsování). Já jsem pak chtěl taky dělat něco praktického. Nechtěl jsem jít na gymnázium, protože jsem chtěl rovnou už něco umět. Zatímco gymnázium je příprava na vysokou školu.

Rozhodl ses tak sám, nebo po konzultaci s rodiči?

No já už ani nevím, prostě to bylo tak, že jsem si dal přihlášku na SPŠS a na lesnickou. Tam mi ihned volali, že mě přijímají, ale já jsem si říkal, že by mě asi lesnictví moc nebavilo. Tak jsem se spíš rozhodl jít na tu SPŠS. Navíc stavební průmyslovka umožňuje, abych mohl pokračovat v hudebním vzdělání a nemusel jsem bydlet na internátě, škola – ta lesnická, je totiž v jiném okrese. Chtěl jsem zůstat doma a rodiče mě taky nechtěli na internát moc pustit.

Máš pocit, že pro tvůj rozvoj je daný typ školy vhodná volba?

Tak já už jsem si od malička něco stavěl, takže si myslím, že ano.

Při výběru dalšího studia budeš preferovat svůj talent?

Zůstanu u toho stavařství, nejspíš.

Již jsi uvažoval o dalším studiu? Kam máš namířeno?

Pokud nepůjdu přímo na vysokou školu, tak jsem uvažoval o vyšší odborné, která je přímo tady v Náchodě součástí mé střední školy.

Obracíš se na rodiče pro radu při důležitých rozhodnutích?

S našima mám dobré vztahy, takže když něco rozhoduji, tak se na ně většinou obrátím, protože vím, že to se mnou myslí dobře.

Rozhovor s rodiči Josefa S.

Co vás přivedlo k tomu, že Vaše dítě má určité nadání?

Otec: Tak to hudební, ony všechny děti vždycky rády zpívaly už od mala. Já nevím, když prostě rodič s těma dětma je, tak to prostě vyznívá. Navíc vyloženě už od malička chtěly na něco hrát. Samuel chtěl na piano, Chán na trumpetu, Pepík taky a Beník na housle. Kluci chtěli prostě hrát. Sami si vybrali ten nástroj, my jsme je nijak nenutili. Dokonce jsme jim pomáhali ten nástroj obhájit i proti učitelům, kteří se je snažili nacpat do něčeho jiného, co by více potřebovali třeba do kapely. A tak jsme je podrželi v tom, co si sami vybrali za nástroj.

Má Pepa nějaké sourozence?

Matka: Máme pět dětí, čtyři kluky a jednu holku. Nejstarší je děvče.

Projevoval se výchovně jinak, než jeho sourozenci?

Matka: Byl takový živější, hyperaktivní kluk.

V kolika letech jste začali s rozvojem jeho nadání?

Otec: Od první třídy. Tam si myslím, že jsme u Pepíka začali včas. Obecně jsme z našeho dětství byli nastaveni tak, že se v hudebce začíná kolem třetí třídy. Takže děvče začalo ve třetí třídě a je dnes jediná, kdo nehraje.

Kluci začali v první třídě a Benjamín dokonce už ve školce, chodil do přípravy. Myslím si, že čím dříve, tím lépe, třeba speciálně s hudbou určitě. Možná i s jinými věcmi, ale v hudbě určitě. Tím, že jsme začali brzo, tak ve chvíli, kdy přišli do puberty, už něco uměli a to jim pomohlo zvládnout všelijaký krize, kdy s tím chtěli seknout.

Snažili jste se o jeho rozvoj i v jiných oborech?

Matka: Jistě, chodil na gymnastiku a pak na atletiku. Hrozně rád vyráběl, takže jezdil o prázdninách na keramické tábory. On je Pepík hrozně šikovný, opravdu nadaný v různých oblastech. Může dělat cokoli, co souvisí spíše s rukama.

Otec: V podstatě si myslím, že kdyby cokoli z toho, co zkoušel, např. tu keramiku, gymnastiku jsme podpořili víc časově i finančně a sehnali někoho, kdo to doopravdy umí, aby mu to ukázal. Tak by se v každé této oblasti mohl více rozvinout. Je komplexně šikovný.

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Otec: Manželka je zdravotní sestra a já mám vystudovanou vysokou školu v Brně. Lesnickou fakultu, proto jsme původně zvažovali, zda Pepík taky nemá jít na lesnickou školu.

Integruje se Vaše dítě dobře do kolektivu, či je individualista?

Otec: Pepík se výborně integruje, ten se s každým skamarádí. Myslím si dokonce, že je poměrně dost oblíbený v kolektivu. Na nikoho nemachruje. On si taky je vědomý svých slabších stránek, takže ono to je dobrý, když si to uvědomí.

Zúčastňuje se rád soutěží?

Matka: No hrozně rád, ale vždycky má trému.

Otec: Oni jsou všichni hrozně soutěživí.

Jsou jeho sourozenci, Vy, nebo jeho prarodiče v daném oboru nadaní?

Otec: No jeho sourozenci s ním hrají v symfonickém orchestru. Já jsem právě ten případ, který začal ve třetí třídě s houslemi a v osmé třídě jsem s tím seknul. No a do teď toho lituju, že jsem to ukončil. Tak jsem si řekl, že to pomůžu dětem překonat. Myslím si, že ta

Nadaný žák ve výuce

první generace, když s něčím začne, tak že to má nejtěžší. Krize totiž vždycky přijdou, a když nejsou rodiče, kteří už něčím podobným trochu prošli, tak ho nemá kdo podržet, aby ty krize překonal. Většina dětí v různých oborech něco začne a na každého přijdou krize, že to nejde, anebo že se nechce a teď už není, kdo by je podržel a třeba ani kantor. Strašně moc záleží na tom, komu se děti dostanou do ruky a jestli ty rodiče podrží a povzbudí, pomohou překonat nějaké ty krize. Já jsem s tím seknul, považuji se za hudebně nadaného. Zkoušel jsem leccos, do teďka zpívám, ale že bych nějak dobře uměl na nějaký nástroj tak to ne.

Matka: Já na nic nikdy nehrála, ale můj otec hrál na housle a na heligón. Takže to máme v rodině. Hudba nás baví.

Otec: Hlavně v těch prvních čtyřech, pěti letech hraní, teď už jim moc neporadím, ale dříve jsem s nimi chodil na ty hodiny. Byl jsem schopný jim říct, co dělají blbě, co jim pan učitel říkal jinak. Ze začátku jsem jim to dokázal i ukázat, ale teďka už samozřejmě ne. Poznám, kdy hrají falešně, rytmus, všechno poznám. Myslím si, že nadaných dětí je strašně moc, myslím si, že tak 80% dětí má nějaké nadání, ale buďto se to v nich nerozpozná, nebo se to dostatečně nepodpoří, nebo se dostanou do ruky někomu, kdo to v nich dokáže vypěstovat a rozvinou to nadání. Když ten učitel dokáže zaujmout, pak myslím, že všichni v té hudbě mají ohromné štěstí. Každý z nich má učitele, který opravdu žije hudbou a jde mu o děti. Snaží se to dětem předat co nejvíc zkušeností a dát jim velký prostor. Mohou si vybírat skladby, které chtějí hrát. Vybírají jim skladby na tělo, které je baví. Já jsem hrál pět let etudy na housle a to se nedá, tam prostě akorát rostla ta vzpoura víc a víc. Postavil jsem si hlavu, zlomil smyčec a bylo to.

Byli jste pro Vaše dítě Vy, jeho sourozenci, nebo jeho prarodiče vzorem?

Otec: No myslím si, že v mých rodičích ne. Myslím si, že kluci ve mně vidí vzor. Myslím si, že ne dokonalý vzor, ale v řadě věcí určitě. To i tak občas z nich vypadne, tak nějak. To potěší, ale současně zavazuje.

Matka: V tobě určitě vidí vzor, no to jo.

Jakým způsobem rozvíjíte jeho nadání?

Otec: V tom základu to prostě bylo, že ten člověk tomu musí dát ten čas. Vzít je a odvést je, takže časově a finančně. V případě, že to nejde, tak prostě povzbudit, a když něco fláká,

Nadaný žák ve výuce

tak zase napomenout. Občas trochu donutit. Souvisí to všechno se vším. Myslím si, co jim nejvíce pomohlo v tom, že je to opravdu baví, je jednak to, že jim to jde a pak mají výborné kantory. I to že mají souborovou hru, všichni hrají v orchestru, třeba Pepík i ve více orchestrech. Mají tam kamarády a spolu na něčem dlouhodobě pracují a to je strašně baví.

Domníváte se, že potřebuje větší finanční, nebo časové prostředky pro svůj rozvoj?

Otec: Když má člověk rodinu, tak nesmí litovat času a ani těch peněz. To prostě tak nějak k tomu patří. Je to vlastně celoživotní dojíždění, ty děti vlastně už víc jak deset let jezdí dvakrát týdně do hudebky a zpátky. Dříve jsem je rozvážel já, teďka už si půjčí auto.

Potýkali jste se s problémy při výchově Vašeho dítěte?

Matka: Co se týče nadání tak to ne, ale je dyslektik a dysgrafik.

Otec: Je teda fakt, že se to hodně vylepšilo, což jsem přesvědčený, že to bylo díky hudbě. Hodně se zklidnil. Na základní škole s ním byly problémy, nyní na střední škole studuje bez problémů, teďka je z něho i takový pohodář. Takže si myslím, že hodně pomohla ta hudba, protože ta kázeň tam musí být, bez ní to prostě nejde.

Matka: I zdravotně mu to prospělo, díky tomu, jak musel neustále dýchat.

Je přizpůsobivý, sebevědomí?

Matka: Má svůj názor, to určitě. Je přizpůsobivý, ale svůj názor si nenechá vzít.

Otec: Je ale přizpůsobivější, než třeba Chán. Je přizpůsobivý tam, kde bere toho člověka. Kdo je pro něho morální autoritou, tak tomu se dokáže přizpůsobit. Naopak si myslím, že je docela rezistentní proti špatným vzorům, snad mu to vydrží. Myslím si, že trochu víc sebevědomí by mu slušelo. Je si vědom svých slabších stránek, takže určitě to není namyšlenost.

Matka: Tak oni ho taky bráškové občas přidusí. On je totiž takový pokušitel, takže když pošťuchoval, tak oni ho trochu přidusí.

Chtěl sám rozvíjet své nadání, nebo jste ho k tomu cílevědomě vedly?

Otec: U Pepy je to s tou hudbou zvláštní, vždycky ho to bavilo, ale nechce být nejlepší ze všech. On si chce zahrát, baví ho to, ale nemá v sobě takový ten vnitřní motor. Jeho baví

hrát v tom orchestru, baví ho to, vyzná se už v hudbě, ale asi není povahově na profesionálního muzikanta.

Chtěl někdy sám rezignovat? Jakým způsobem bylo přiměřeno k dalšímu rozvoji?

Otec: Opravdu rezignovat chtěl jenom jednou, když ho učitelka chtěla přinutit ke změně hudebního nástroje. Potřebovala pozoun a on se sotva pracně sžil s tím svým tenorem. Tak to byl moment, kdy jsem to rozpoznal, že se musíme postavit proti paní učitelce a nechat mu nástroj. Tak to ho povzbudilo. Jinak si myslím, že sám skončit nechtěl. To spíš bylo u jeho ostatních sourozenců, ale u něho ne.

Máte pocit, že se Vaše dítě seberealizuje?

Otec: Hodně rodičů by rádo, aby se jejich dítě seberealizovalo jinak a jiným způsobem si organizovalo čas. Prostě je to ale jiná doba, než byla za nás.

Matka: Dělá všechno, co ho baví, i paragliding, prostě všechno.

Máte pocit, že má radost ze svých výsledků? Motivuje ho to k další činnosti?

Otec: No tak určitě. My teďka vlastně máme čerstvou zkušenost z celostátní soutěže.

Matka: Když se dostal z krajského do celostátního, tak byl celý šťastný.

Otec: Já si myslím, že už bude hrát celý život, nějakým způsobem.

Chce se v určitém oboru dále rozvíjet?

Matka: No já si myslím, že on by chtěl víc zpívat, než hrát. Zpívá nádherně a rád, má nejhezčí hlas ze všech kluků. Samuel má taky hezký, ale jiný. Teďka začne zpívat s tím symfonickým orchestrem.

Jak často se věnuje cvičení?

Matka: No denně bohužel ne, spíš, když ho to chytne. Ze začátku jsme to vyžadovali pravidelně, to musel trénovat minimálně půl hodiny denně.

Otec: Já si myslím, že Pepa ze všech trénuje nejmíň. Má toho hodně v jiných aktivitách, ale ono se mu taky úplně nechce. Rád hraje v orchestru, soutěží, ale myslím si, že trénuje málo. Ve srovnání s ostatními určitě.

Směřujete vzdělání v daném oboru pro budoucí povolání Vašeho dítěte, či to berete jako doplnění jeho vzdělání?

Ani jeden se tím nechce živit, ale všichni v tom chtějí pokračovat dál. Nikomu bychom v tom samozřejmě nebránili, nicméně to může třeba přijít. Chce mít velkou rodinu, a aby uživil velkou rodinu, tak by musel být muzikantem, který nějak vyčnívá. A aby vyčníval, tak by musel furt makat, ale on má i jiné aktivity.

Nicméně nikdo z nich nehraje s tím, že by se tím chtěl jednou živit. Prostě hrají pro radost s partou lidí, se kterými si rozumí.

Pokud se setkal s neúspěchem, či negativním hodnocením jak jste na to reagovali?

Otec: Negativní hodnocení neměl, spíše jen, že by měl více cvičit. Oni považují Pepíka za oporu, paní učitelka o něm říká, že je přirozený talent. Jeho nástroj není nástroj, který vyčnívá. Spíše se jedná o doprovodný nástroj, i když občas má i sólové skladby. On považoval jako neúspěch, když získali druhé místo, ale moc se tím netrápil. Má velmi citlivý projev, hraje srdcem a to je hrozně poznat.

Matka: Pepíkovi se vždycky dařilo. On hraje citlivě.

Dodáváte mu sebevědomí? Nebo si je vědom svého nadání a potřebuje Vaši podporu?

Otec: No určitě ho povzbuzujeme, v celé řadě věcí. Učíme všechny to, že pokud chtějí něčeho dosáhnout, tak to chce čas a vytrvalost a v tom je povzbuzujeme. Prostě aby byli vytrvalí, a když chtějí něčeho dosáhnout, tak se na tom musí dlouhodobě pracovat. Nejde to samo. Samo nevyroste nic. Sice to o sobě nikdy neřekne, že je nadaný, ale považuje se za šikovného a za muzikálního.

Matka: On je takový trémista, tak mu vždycky uděláme „kakavíčko“ a probereme to s ním a on se pak uklidní. Určitě tuší, že je nadaný.

Je nutná každodenní cílevědomá práce?

Otec: Myslím si, že kdyby cvičil každý den, tak by to bylo o hodně lepší, ale on by nebyl šťastný.

Museli jste ho k práci nutit?

Otec: Ano, ale to bylo dost z kraje, právě že začali dost brzo. Tak v době, kdy byli v problematických letech a nejradši seděli jenom u počítače, tak v té době už něco uměli. Právě v té pubertě jim to hodně pomohlo. V dnešní době to probíhá spíše domluvou: „Dneska jsi netrénoval, běž.“ „Už jsem tě dlouho neslyšel hrát.“ Myslím si, že se nám podařilo vypěstovat u nich zvyk, že skoro každý den cvičí.

Pokud se zabere do práce, je nutné ho usměrňovat?

Matka: Ne, on má takový svůj čas. Většinou takovou půl hodinku, kdy cvičí.

Dodržuje určitý harmonogram, či je jeho práce nárazová?

Otec: No asi jo, ale je to ještě mladý sedmnáctiletý kluk. Takže my už to u něho v podstatě ani moc neřešíme.

Přizpůsobujete režim dne potřebám Vašeho dítěte (i v minulosti)?

Otec: Pořád, teďka už to je jednoduchý. Přestěhovali jsme se a oni už se všude dostanou sami, dříve jsme bydleli na hájovně, kde byl problém s dopravou. Prostě mám trvale nastavený v hlavě, kdy má který z nich hodinu. Dříve jsem s nimi na hodiny chodil a byl přítomen. Přizpůsobujeme se pořád, teďka když kluci potřebují auto na zkoušku tak jim žena půjčí svoje a já ji pak odvezu. To prostě musí být.

Matka: Když měli koncerty, tak jsme si taky museli brát často dovolenou, abychom se na ně dostali.

Myslíte si, že ve škole uplatní kreativitu, kterou v sobě má?

Otec: No to určitě, má to takový obor, že si myslím, že určitě.

Rozhovor s učitelkou ZUŠ v Polici nad Metují

Pamatujete si, co všechno vyhrál?

Soutěže Ministerstva školství a mládeže, v roce 2006 a 2009 první v kraji. Také byl třetí na celostátní interpretační soutěži žesťových nástrojů. A letos se probíjoval do celostátního kola, které vyhrál. Prakticky vždy, když soutěžil, tak se umístil. S orchestrem byli první v celostátní soutěži a navíc byli absolutními vítězi celé soutěže a mnoho dalších ocenění.

Nadaný žák ve výuce

Jak asi dlouho trvá, než poznáte charakter žáka?

To je různé. Je to prostě u každého individuální, ale většinou to během pár týdnů odhadnu. A už vím, jak mám s kterým dítětem jak zacházet. Poté jak se vyvíjejí, prochází první krizí kolem desátého roku. Druhá krize nastává kolem třináctého roku. Většinou, pokud to překonají, tak je ta muzika baví a chtějí hrát. Navíc, pokud nám tu zůstanou na studiích v okrese a neodejdou na internát, tak jsou z nich muzikanti na celý život. Prostě je to baví a chodí hrát. Nevím, jestli hrají celý život, ale určitě jsou pro to zapálení.

Uplatňujete víc kolektivní přístup?

Rozhodně ne, každý žák je individuální a každý má jiný rozsah. Musí se s každým žákem jednat trochu jinak, protože má jiné potřeby.

Zadáváte všem žákům stejné úkoly i termíny?

Ne, opět se na to musí jít spíše individuálním přístupem. Každé dítě se vyvíjí a rozvíjí jinak. Některé je schopné dříve zahrát větší rozsah a od toho se to všechno odvíjí.

Zohledňujete časovou rezervu u žáků s poruchou učení?

No, určitě. Pokud mají poruchy učení, nejčastěji dyslexie a dysgrafie, tak to se musí samozřejmě zohlednit. Nemůžu po nich chtít věci, které chci po dětech, které tyto problémy nemají. Dá se to dobře zvládnout, když je dobré zázemí v rodině. Pokud není zázemí v rodině, tak i dítě je poté hůře zvladatelné. Kolikrát se u něho projevuje hyperaktivita a nevydrží jednu věc dělat delší dobu.

Pokud víte, že žák úkol splnil bez obtíží, očekáváte příště stejný přístup?

Ne, neočekávám stejný výkon. Každá skladba, i když může být podobně technicky obtížná, tak má prostě svoje specifikum. A to je vždycky vývoj. Jestliže zahraje jednu skladbu lehce, nebo bez problémů, tak další tomu podobná skladba nemusí být bez problémů. Může se vyskytnout jakýkoliv technický problém. Je to velmi individuální.

Bylo zřejmé od prvopočátku, že je Pepa nadaný?

Určitě. Je vidět jak muziku vnímá, i když měl a má problémy s dyslexií. Tak to lze vnímat, že to nadání pro hudbu v sobě má, když hraje, tak vytváří určitou atmosféru. To se nedá nacvičit, tu v sobě musíte mít a on ji v sobě má.

Máte pocit, že si je Pepa vědom, že v uvedeném oboru vyniká?

Myslím si, že ano, ale rozhodně se u něho nejedná o namyšlenost.

Přemýšlíte o tom, jak ho individuálně motivovat?

Motivace je v dnešní době často skloňovaná. V muzice ta motivace je na úrovni koncertů, soutěží. Samozřejmě záleží na samotném žákovi, jak je ambiciózní, zda chce něčeho dosáhnout či mu to je jedno. Takové ty motivace v podobě odměn např. soutěž ve sběru, tak to u nás není možné a ani si nemyslím, že to je do muziky vhodné.

Vymýšlíte pro něho specifické úkoly, aby odhalil svou kreativitu?

Upravuji mu skladby přímo pro něho, které už jsou napsané. Přepisuji je různě, aby ho to bavilo hrát, ale rozhodně ne tak, aby to změnilo charakter skladby. Samozřejmě, je to podle potřeby, některé skladby nechávám v původním znění.

Předpokládáte, že žáci daný úkol rozvinou sami? Pokud ne, snažíte se je motivovat k vyšší produktivitě?

No je to různé, ale zrovna u něho, tak on opravdu chodí se svými nápady a názory. S nimi se dá většinou dále pracovat. Rozhodně to nejsou nápady, aby si práci ulehčil, spíše místo piana si zvolí dynamiku.

Jaký způsob používáte při rozvoji nadání u žáků?

Jedna stránka je taková ta řemeslná, hrajeme cvičení, přednesy a stupnice. Což je potřeba pro ovládání nástroje. Další část je hra v komorních souborech a orchestrech. Na tom hodně pracuji a hodně mých žáků v nich hraje. Především málo uměleckých škol má takový rozsah souborů jako my. Hodně to prosazují z důvodu, že to dětem hodně pomáhá. Naučí se vnímat nejen sami sebe, ale vnímat i to jak hrají jejich kolegové. Naučí se přizpůsobovat a vnímat hudbu jako celek. Další kapitola je, že s nimi jezdíme na letní

Nadaný žák ve výuce

kurzy. Teď jsme několik let jezdili na Moravu, kde nám pomáhali při výuce lesních rohů a trubek velmi renomovaní páni profesori z Brna a Bratislavy. Tak to je další kapitola rozvoje. Žákům to hodně pomůže, protože jsou v tom prostředí celý týden a je to pro ně ohromný skok ve vývoji. Poté, když se podaří, tak jezdíme na koncerty hráčů, kteří za to stojí. Nedávno jsme brali všechny hráče na lesní roh na koncert známého hornisty, to je také hodně posune dál.

Preferujete vždy individuální přístup?

Určitě.

Snažíte se spolupracovat i s rodiči?

Ano, zrovna tatínek Pepi je rodič, který by si zasloužil státní vyznamenání. Tam je spolupráce velmi dobrá. Je to důležité pro rozvoj, vše jak už jsem říkala i ta spolupráce s rodiči. Bohužel, v některých případech se tak nestává. Když jsou děti menší, tak sem zvu i rodiče, ať přijdou. Máme tu dokonce křeslo pro návštěvy, pokud se dostaví, tak je to určitě báječné.

Informujete rodiče Pepi o jeho výkonech?

Oni chodí na jeho koncerty. A dokud byli kluci mladší, tak to jsme hodně konzultovali s rodiči, tatínek s nimi jezdil na každou hodinu, tudíž viděl celý průběh hodin a pokrok.

Máte pocit, že se Pepa setkal se vzorem ve škole?

Určitě ano, protože jak chodil od mala do orchestrů, tak tam měl vedle sebe starší spolužáky, kteří pro něho byli vzorem. Nyní se to otočilo a naopak je on vzorem pro ty mladší.

Jaký máte názor na jeho oblíbenost v kolektivu? Integroval se do orchestru bez problémů, či je spíše individualista?

Myslím si, že je oblíbený. Je takový bavič, velice dobře se integruje.

Jaký je jeho kolektiv v orchestru? Nevyděluje ho, nebo naopak nevyužívá?

Mají dobré vztahy, převážně ano. Vždycky se najde někdo, kdo si s někým nesedne, ale myslím si, že ten Big Band je naprosto báječný a mladší orchestry určitě taky.

Máte pocit, že mají Vaši studenti dostatečný prostor pro seberealizaci?

Určitě, dáváme jim prostor. Mají možnost koncertovat, individuálně zkoušet, jezdit na soustředění, hrát v orchestrech, snažíme se o jejich rozvoj jak sólový, tak v orchestrech. Pepa má taky výborné rodinné zázemí a takových rodin je tady víc. Pokud hrají na koncertech a publikum si žádá o přídavek, tak to je motivace a zároveň pocit uspokojení.

Máte pocit, že svůj talent rozvíjí dostatečně a rád? Má rezervy?

Tak rezervy má každý a vždycky. Tatínkovi připadne, že cvičí málo, ale na druhou stranu vzhledem k tomu, že studuje střední školu, se nedá očekávat, že bude tři hodiny denně cvičit.

Seznámí se svými úspěchy kolektiv?

Spíše to zveřejní pan ředitel, byla jsem při tom, když mu naposledy gratulovat před orchestrem. Sám se ale nechlubí.

Pokud jste byla kritická k jeho výkonu, mělo to pozitivní odezvu, nebo se naopak zastavil v rozvoji?

On je ten typ, který se snaží jít dopředu a který se chce poučit. Jemu přímá a konstruktivní kritika hodně pomůže.

Je v jeho případě nutná pochvala a podpora?

Samozřejmě, že je rád, když je pochválen, že něco zahrál dobře. Na druhou stranu pokud něco není úplně akorát, tak on o to stojí, aby mu to bylo řečeno. Je optimální případ.

Máte pocit, že aktivně chce pracovat sám na sobě?

Jak už jsem říkala, snaží se poučit ze svých chyb a odstranit to, vylepšit. Takže určitě ano.

Poznáte, kdy je domácí příprava méně kvalitní?

Určitě ano, protože nemá nátlak. Pokud necvičí v minimální míře, tak po dvaceti minutách na hodině už nemůže.

Vyžadujete každodenní přípravu?

Tu minimální ano, což podle mě je ta půlhodina denně, přičemž zohledňuji to, že studuje na střední škole. Nemohu po něm tedy žádat dvě hodiny denně, ale podle mě je optimální ta hodina denně.

Máte pocit, že si student vybral Vaši školu správně?

No určitě, protože se ho snažíme opravdu co nejvíce rozvíjet. Sám si vybral nástroj. Tvar a velikost pusy přímo odpovídá na jeho nástroj, pokud by si ponechal trubku, tak by se dusil. Byl by mu totiž malý nátlak.

Rozhovor s třídním učitelem SPŠS

Víte o tom, že je Pepa hudebně nadaný?

Dozvěděl jsem se o tom, že chodí do hudební školy a účastní se občas koncertů. Takže mi nosí omluvenky, kde se vlastně omlouvá za svou absenci z důvodu soustředění a koncertů. Teď mi říká, že byl v Praze, kde vyhrál. Co jsem se s ním bavil, tak je na něm vidět, že se mu to líbí. Dokonce začal mluvit o tom, že vyzkouší i nějaký jiný nástroj.

Projevuje se jeho kreativita v běžné výuce?

Učím ho předmět: Konstrukce pozemních staveb, tam kreativitu moc projevit nemůže, protože to se do studentů snažíme dostat všechnu teorii během prvních dvou let. Poté je mám na Stavební mechaniku, kde v podstatě také není prostor pro kreativitu. V podstatě pracuje s danou konstrukcí a musí ji pouze spočítat. Většinou se větší kreativita a tvořivost podporuje až ve třetím a čtvrtém ročníku. Poté to žáky i více baví, ale nejprve je potřeba naučit je všechnu teorii.

Potřebuje individuální přístup?

Máme zde výchovnou poradkyni, která žáky s dyslexií a jinými poruchami vyhledává, pracuje s nimi. S Pepou také řešila jeho dyslexii a dysgrafii a vzešel z toho individuální

Nadaný žák ve výuce

plán, kde jsou nějaká zohlednění. V podstatě každý kantor, který ho učí, má přístup k jeho posudku a to jak by se měla zohlednit jeho výuka. Tento individuální plán vlastně dosahuje až k maturitní zkoušce, kde mají také přizpůsobené podmínky. Nevím jak u jiných kantorů, ale co jsem s ním mluvil já, tak sám říkal, že nechce, aby se na to přihlíželo. Spíše požaduje stejné podmínky. Sám říká, že v zaměstnání na něho také nikdo nebude brát ohled.

Myslíte si, že je cílevědomý?

Myslím si, že určitě. Rozhodně projevuje snahu. Naopak mám pocit, že někdy se příliš snaží a pak dělá zbytečné chyby z nervozity. Někdy by to chtělo, aby se naopak prostě hodil do klidu.

Máte pocit, že je zodpovědný?

Jeví se tak, že mu záleží na známkách. Samozřejmě nevím, jestli není tlačенý rodiči, ale rozhodně se jeví, že má sám zájem o známky.

Vzhledem k soutěžím je problém s uvolňováním žáka z výuky?

Pokud to vezmu po stránce omlouvání, tak v podstatě mám problém s tím, že na to nemám kolonku. Na jednu stranu to chápu, že to je prospěšná záležitost pro něho, na druhou stranu je to jeho soukromá aktivita. Měl bych po žácích chtít, aby soukromé aktivity dávali stranou a upřednostňovali školu, ale pokud má úspěchy, tak mu v tom nechci bránit. Navíc Pepa nemá problémy s připraveností na výuku i v případě, že chyběl. Co vím i od kolegů, tak mu úkoly nechybí, tudíž v tom nevidím větší problém.

Jaký máte názor na oblíbenost žáka v kolektivu? Jaký je jeho třídní kolektiv?

Doufám, že mají dobrý kolektiv. Myslím si, že do té party zapadl a ostatní se k němu chovají vstřícně. Domnívám se, že nijak nevybočuje.

Máte pocit, že daný obor ho baví?

Snad ano, to je těžké posoudit. Často to žáci nedají najevo, navíc je to spíše začne bavit ve třetím ročníku. Jelikož první dva, jak jsem již říkal, jsou vyloženě teoretické. Ve třetím a čtvrtém ročníku se dostávají k té samotné tvůrčí tvorbě, budou si moci nakreslit návrh

Nadaný žák ve výuce

domu, půdorys, už si mohou trochu hrát. Něco o tom již vědí a dokážou již tvořit i v různých programech. Tam už opravdu žáci říkají, že je to chytá a začne je to bavit. Myslím si, že Pepa bude jeden z nich, už teď se na těch různých cvičeních ptá a je aktivní. Navíc někteří žáci pak jezdí na různé soutěže se svými výtvary, protože je to opravdu chytne.

Vyniká v nějakém předmětu?

Bohužel to takhle nevím, ale kolegové mi nic neříkali, že by v nějakém předmětu vyloženě zářil. To jestli tam najdu nějakou jedničku, nemusí znamenat, že vyniká, nebo se jenom pořádně učí. Jak jsem říkal, to se opravdu projeví až ve třetím ročníku.

Domníváte se, že je sebevědomí?

Každý mladý v dnešní době má určitou míru sebevědomí. U něho bych řekl, že si je vědom svých povinností a slabších stránek, naopak možná by mu trocha víc sebevědomí slušela.

Pokud je kritizován, jak na to reaguje? Je schopen se z ní poučit?

On se sám snaží najít tu chybu a odstranit ji. Když vezmu písemku a ukážu mu, kde udělal chybu, tak poté nadává sám sobě. Nesnaží se házet chybu na někoho jiného, což je v dnešní době taky hodně častý jev.

Je v jeho případě nutná spolupráce s jeho rodiči?

Tak nějak výrazně ne. V podstatě, když jsou rodičovská sdružení, tak se tady většinou objeví tatínek. Občas spolu popovídáme, ale on nemá žádné problémy, takže tatínek si vyslechne to, co sděluji na začátku všem. Někdy se přijde ještě na něco zeptat, ale jinak není důvod s nimi více komunikovat.

Příloha č. 3: Sociometrický dotazník (Moreno)

Příloha č.3/1

Jméno studenta:

Koho bys ze spolužáků ve třídě (orchestru) **pozval/a** na party a proč?

Jméno a příjmení žáka	Zdůvodnění (možnost výběru v tabulce níže, či vlastní zdůvodnění)

Možnosti zdůvodnění (můžete zvolit i více možností):

Ochotný	Kamarádský
Inteligentní	Sympatický
Pohodář	Zábavný
Vtipný	Společenský
Zásadový	Empatický
Aktivní	Zajímavý
Pohledný	Pořádný

Nadaný žák ve výuce

[illegible]

Nepořádný	Nepřátelský
Nespolečenský	Namyšlený
Hádavý	Pomlouvačný
Kritický	Samotář
Líný	Náladový
Nezajímavý	Nemá smysl pro humor
Ješitný	Vztahovačný

Příloha č. 4: Ukázka tvorby Alžběty P.

Příloha č. 4/1

Jelení říje

akryl na plátně, 900 x 600 mm, 2011

*Práce vznikla v hodinách
Praktických činností, pod vedením
Mgr. Ilony Novotné. Cílem bylo
zpracovat plátno bez jakéhokoliv
zadaného tématu.*

*Toto dílo lehce naráží na zarytou
konzervativnost obyvatel, nechť ke
změnám a čemukoliv novému. Místo
toho, aby se nad danou věcí pousmá-
li, reagují negativně a odmítavě.*

Jinotaj

akryl na plátně, 600 x 400 mm, 2011
1. místo Artis Pictus, hodnocení umělců

*Obráz vznikl v rámci soutěže Artis
Pictus. Úkolem bylo během 90 minut
vytvořit malbu na téma Černobílý svět.*

*„Život bez světla je pravděpodobný
jako dorty na náměstí.“*

Znáte se?

Digitální tisk, 594 x 420 mm, 2012

část konceptu

1. místo v oboru grafika

Absolutní vítěz soutěže Naše galerie 2012

